

CASTI CONNUBII

Encyklika Pia XI. o křesťanském manželství

ÚVOD

OBNOVA MANŽELSTVÍ KRISTEM

1. Jak podivuhodná je důstojnost čistého manželství, lze nejlépe poznati z toho, ctihodní bratří, že Kristus Pán, Syn Věčného Otce, vzav na sebe přirozenost padlého člověka, do památného svého úradku, jímž obrodil a vykoupil veškeré lidstvo, chtěl pojmouti - a to způsobem zvlášť význačným - také tento zdroj a základ veškerého života rodinného a tedy i společnosti lidské; nad to však ještě vrátil mu neporušenost původního Božího zřízení a povýšil je na opravdovou a "velikou" (*Efes, 5, 32*) svátost Nového zákona a proto svěřil pravomoc nad ním a všecku péči o ně Církvi, své nevěstě.

Předpoklady, aby obnova byla uskutečněna i nyní

2. Aby však z této obnovy manželství vzešel žádoucí prospěch u všech národů celého světa a všech dob, je především nezbytno, aby byl lidský duch osvěcen správným Kristovým učením o manželství; dále aby křesťanští manželé - a vnitřní milost Boží bude při tom posilou pro jejich slabost - ve všech svých názorech a ve všem svém jednání se zařídili podle onoho přecistého zákona Kristova, a to bude pro ně samy i pro jejich rodinu zřídlem štěstí a míru.

Potřeba nového poučení o manželství

3. Bohužel však pozorujeme nejen My se svého apoštolského Stolce, jako s nějaké rozhledny, nýbrž i vy to vidíte, ctihodní bratří, a bolestně toho želíte, že velmi mnozí, zapomněvše na toto božské dílo obrody, buď o

této nesmírné svatosti křesťanského manželství nic nevědí nebo ji popírají nebo dokonce - a děje se tak na nejrůznějších místech světa - po ní jako nohama šlapou, dovolávajíce se bludných zásad jakési nové a zvrácené mravouky. A poněvadž se začaly šířit tyto velmi zhoubné bludy a zkažené mravy i mezi věřícími a chtějí pronikati ponenáhlu a nepozorovaně stále hlouběji, jakožto Náměstek Kristův na zemi a jakožto nejvyšší pastýř a učitel pokládali jsme za svou povinnost pozvednouti svého apoštolského hlasu, abychom odvedli od jedovatých pastvin ovečky, které jsou Nám svěřeny, a uchránili je, pokud na nás jest, před zkázou.

OBSAH ENCYKLIKY

4. Rozhodli jsme se tedy promluvit k vám, ctihodní bratří, a skrze vás k celé Církvi Kristově a tudíž i k veškerému lidstvu, o povaze křesťanského manželství, jeho důstojnosti, o výhodách a dobrodiních z něho plynoucích pro rodinu, ba i pro lidskou společnost, o bludech, které jsou v rozporu s tímto před důležitým článkem učení evangelia, o hříších proti tomuto manželskému životu a konečně o význačných pomocných prostředcích, jichž se musí použít. Při tom kráčíme ve šlépějích blahé paměti Lva XIII., svého předchůdce, jehož encykliku o křesťanském manželství "Arcanum" (*Enc. Arcanum divinae sapientiae, 10. února 1880*) vydanou před padesáti roky, tímto svým okružníkem bereme za svou a potvrzujeme ji a prohlašujeme, že nejen nezastarala, nýbrž že si zachovala plně svou platnost, i když podle poměru a potřeb našeho věku některé věci rozvádíme trochu podrobněji.

ZÁKLADNÍ KŘEŠŤANSKÁ PRAVDA O MANŽELSTVÍ

Manželství ustanoveno Bohem

5. A tak začněme právě zmíněnou encyklikou, která se obírá téměř celá hájením Božského ustanovení manželství a jeho svátostnou důstojností a nerozlučitelnou pevností. Předně jako neochvějný a nedotknutelný základ musí platiti pravdy: že manželství nebylo ustanoveno ani obrozeno od lidí, nýbrž od Boha; že je zabezpečili, upevnili a povznesli svými zákony nikoli lidé, nýbrž sám Tvůrce přirozenosti Bůh a Vykupitel téže přirozenosti Kristus Pán; že tedy tyto zákony nepodléhají ustanovením lidským, a že *neplatnou je i dohoda manželů, kdyby byla v rozporu s podstatnými vlastnostmi manželství*. To je nauka svatých Písem (*l. Mojž. 1, 27-28; Mat. 19, 3nn.; k Efes. 5, 23nn.*), to je stálé a všeobecné učení Církve, to jest slavnostní prohlášení posvátného církevního sněmu tridentského, který přímo slovy Písma svatého hlásá a potvrzuje, že Bůh sám je původcem a ustanovitelem trvalého a nerozlučitého svazku manželského, jeho jedinství a pevnosti (*Conc. Trident. sez. 24*).

Pokud mají na vzniku manželství účast lidé

6. Ačkoli však manželství svou podstatou jest zřízením božským, přece také lidská vůle má při něm úlohu, a to velmi vznešenou; neboť každé jednotlivé manželství jakožto manželské spojení mezi *tímto* mužem a *touto* ženou vzniká toliko svobodným souhlasem obou manželů; a tento svobodný kon vůle, jímž každý z obou manželů předává a přijímá zvláštní právo manželské (*Sr. Codex Juris canon. c. 1081, § 2*), je k uzavření

opravdového manželství tak nutný, že žádná lidská moc není s to, aby jej nahradila (*Sr. Codex Juris canon. c. 1081, § 1*). Předmětem však této svobody jest pouze, zda snoubenci opravdu chtějí vstoupiti v manželství, a to s touto osobou; úplně se však vymyká svobodě člověka podstata manželství, takže *kdo jednou vstoupil v manželství, podléhá jeho božským zákonům a podstatným vlastnostem*. Neboť andělský doktor, mluvě o věrnosti a o potomstvu, praví: "To jest v manželství důsledkem již smlouvy manželské, takže kdyby při souhlasu, jímž vzniká manželství, bylo vysloveno něco, co je proti těmto ustanovením, nebylo by to opravdové manželství." (*Sv. Tomáš Akvinský, S. th., III. Suppl. 49, 3*)

Manželství spojením duší...

7. Manželstvím se tedy spojují a splývají duše, a to dříve a vroucněji než těla, a nikoli prchavým vzrušením citů nebo náklonností srdcí, nýbrž uváženým a pevným rozhodnutím vůle; z tohoto splynutí duší podle ustanovení Božího vzniká posvátný a neporušitelný svazek.

...proto nepřírovnatelně vznešenější než jiná spojení

8. Tato jedinečná a docela zvláštní povaha smlouvy manželské má za následek, že manželství jest něčím nesrovnatelně odlišným od spojení zvířat, k němuž dochází ze slepého přirozeného pudu a při němž se neuplatňuje ani rozum ani s rozvahou pracující vůle; jest odlišné také od oněch nespořádaných vztahů mezi lidmi, při kterých není ani řeči o nějakém opravdovém a

počestném spojení vůlí a které nedávají práva na rodinné soužití.

Právo státu nad manželstvím

9. Z toho jest již patrné, že zákonná vrchnost má sice právo a tedy i povinnost, aby brzdila, znemožňovala a trestala nepočestná manželství, která jsou proti rozumu a proti přírodě; poněvadž však běží o věc vyplývající již z přirozenosti člověka, neméně jest jisto a zřejmo, nač otevřeně upozornil blahé paměti Lev XIII., náš předchůdce (*Enc. Rerum novarum* z 15. května 1891): "Při volbě životního stavu mají jednotliví lidé moc a svobodnou vůli vybrati si, zda se chtějí řídit radou Ježíše Krista o panenství či vzíti na sebe závazky manželské. Žádný lidský zákon nemůže člověku odňati přirozené a původní právo na manželství a nějak omezovati hlavní účel manželství, hned na počátku stanovený Boží autoritou: Rost'te a množte se." (*1. Mojž. 1, 28*)

Shrnutí

10. A tak posvátné společenství pravého manželství má svůj zdroj i ve vůli Boží i ve vůli lidí: od Boha jest samo ustanovení manželství, jeho účel, zákony a dobra; lidé pak tím, že velkodušně předávají druhému vlastní osobu pro celý život, jsou příčinou - Bůh jim k tomu dává potřebné předpoklady a svoji pomoc - každého jednotlivého manželství, spojeného s povinnostmi a dobry stanovenými od Boha.

I. TROJÍ POŽEHNÁNÍ MANŽELSTVÍ

A) DÍTĚ

Výstižné slovo svatého Augustina

11. Když se chystáme vyložit, v čem spočívají tato Bohem daná dobra pravého manželství a jak jsou důležitá, vzpomínáme, ctihodní bratří, výroku slovutného církevního učitele, kterého jsme před nedávnem oslavovali encyklikou "Ad salutem", při patnáctistém výročí jeho smrti (*Enc. Ad salutem, 20. dubna 1930*): "To všechno," dí sv. Augustin, "jsou dobra, pro něž sňatek jest dobrý: potomstvo, víra a svátost." (*Sv. Augustin, De bono conjugali, c. 24 n. 32*) Sám svatý učitel pak výmluvně vysvětluje, v jakém smyslu tato tři dobra jsou vzácným vyjádřením tresti veškeré nauky o křesťanském manželství: "Při věrnosti se myslí, že nemá býti manželského obcování s nikým druhým a se žádnou druhou mimo svazek manželský. Při potomstvu, že je mají manželé přijímati laskavě, živiti dobrotivě a vychovávatí zbožně; při svátosti konečně, že se manželství nemá rozlučovati, a rozvedený neb rozvedená že nesmějí vstupovati ve spojení s cizí osobou, ani za účelem získati potomka. To jest jako základní zákon manželství, a jím přirozené plodnosti se dostává cti a zušlechtnění, a zvrácená nezdrženlivost jest jím držena v mezích." (*Sv. Augustin, De Gen. ad litteram, l. 9 c. 7 n. 12*)

1. V manželství se dává život dítěti

12. Prvé místo mezi manželskými dobry zaujímá potomstvo. A věru sám Stvořitel lidského pokolení, který ve své dobrotivosti chtěl lidí používatí jako služebníků pro šíření života, tomu učil, když v ráji, ustanovuje manželství, řekl prarodičům a skrze ně všem budoucím

manželům: "Rost'te a množte se a naplňte zemi." (*1. Mojž. 1, 28*) Totéž překrásně vyvozuje sv. Augustin ze sv. apoštola Pavla k Timotheovi: (*1. k Tim. 5, 14*) "Že na to se vstupuje v manželství, aby bylo potomstvo, to dosvědčuje apoštol takto: 'Chci, aby se mladší vdávaly.' A jako by se mu dávala otázka: 'Nač?' ihned dodal: Aby dívky rodily, domácnost vedly." (*Sv. Augustin, De bono conjug., c. 24 n. 32*)

Vznešenost této úlohy

13. Jak velikým však je to Božím dobrodiním a jak velikým dobrem manželským, to vysvítá z důstojnosti člověka a z jeho převznešeného cíle. Neboť člověk již hned svou vznešenou rozumnou přirozeností vyniká nad ostatní tvorstvo. Úmysly Boží jdou však výše; chce, aby se lidé rodili ne pouze k tomu, aby existovali a naplňovali zemi, nýbrž mnohem více na to, aby byli ctiteli Božími, Jej poznávali a milovali a konečně požívali Ho bez konce v nebi. Tento cíl - protože Bůh zázračně pozvedl člověka do řádu nadpřirozeného - převyšuje vše, co oko vidělo, ucho slyšelo a na srdce lidské vstoupilo. (*Sr. 1. ke Kor. 2, 8*) Z toho lze lehce poznati, jak velikým darem Boží dobroty a jakým vzácným plodem manželství jest potomstvo, všešlé mocí všemohoucího Boha za spolupůsobení rodičů.

Její zvýšená vznešenost v řádu nadpřirozeném

14. Ať dále povází křesťanští rodiče, že jejich úkolem není pouze šířiti a zachovati na zemi lidské pokolení, ba ani ne pouze vychovávat jakékoli ctitele pravého Boha; nýbrž jejich posláním že je přiváděti potomstvo Církvi

Kristově, rozmnožovati spoluobčany svatých a domácích Božích, (*Sr. k Efes. 2, 19*) aby den ode dne přibývalo lidu zasvěceného službě Boží a službě Spasitele našeho. Nemohou sice křesťanští manželé, i kdyby sami byli v posvěcující milosti, převést posvěcení na své dítě, ba dokonce přirozené zplození života stalo se cestou smrti, jíž přechází dědičný hřích na potomstvo; přesto však mají cosi z onoho prvotního manželství v ráji, protože jest jejich povinností přiváděti své děti Církvi, aby tato nejplodnější Matka dítek Božích je obrodila lázní křtu k nadpřirozené spravedlnosti, a aby se tak staly živým údem Kristovým, nabyly účasti na nadpřirozeném životě a nakonec se staly dědici věčné slávy, po níž všichni toužíme z celého srdce.

Důstojnost křesťanských rodičů

15. Když si toto promyslí matka opravdu křesťanská, pochopí věru, že o ní v jakémsi smyslu vyšším a plném útěchy pronesl náš Spasitel ono památné slovo: "Žena, jakmile porodila dítě, již nepamatuje na bolest, pro radost, že se narodil člověk na svět;" (*Jan 16, 21*) a povznesši se nade všechny bolesti, starosti a břemena s mateřským úkolem spojená, mnohem oprávněněji a ve vznešenějším smyslu než ona římská paní, matka Grakchů, bude se moci radovati v Pánu z kvetoucí koruny dítek. Oba pak manželé přijmou tyto děti ochotně a vděčně z ruky Boží a budou se na ně dívat jako na hřivny od Boha jim svěřené, jichž nesmějí používat pouze pro zájmy své nebo pouze pro zájmy pozemské vlasti, nýbrž jež budou musiti vrátiti s úrokem Pánu v den účtování.

2. Výchova dítěte

16. Dobro potomstva se však nevyčerpává dobrodiním zplození, nýbrž musí přistoupiti ještě něco jiného, totiž patřičná výchova dítěte. Věru pramálo by se byl postaral o zrozené dítě a tedy o veškeré lidské pokolení neskonale moudrý Bůh, kdyby těm, jimž dal schopnost a právo dáti život dítěti, nebyl uložil také právo a povinnost dítě vychovati. Každý musí viděti, že dítě si samo nestačí a že se nemůže proto samo o sebe postarati, ani ve věcech vztahujících se k přirozenému životu, a dokonce již ne v potřebách života nadpřirozeného; potřebuje pomoci, vedení a výchovy jiných po mnohá léta. Je však známo, že příroda i Bůh přikazují, že toto právo a povinnost vychovávatí dítě přísluší především těm, kdo započali dílo přírody plozením a naprosto se jim zapovídá, aby opouštějíc započaté a nedokončené dílo vydávali je v jistou zkázu. Nuže, o tuto tak nezbytnou výchovu dítek jest jak to jen bylo možno nejlépe postaráno v manželství, v němž jsou manželé navzájem spojeni nerozlučným poutem a tak je vždy zajištěna služba obou a vzájemná pomoc.

O výchově netřeba podrobněji mluvit; pojednáno v jiné encyklice

17. Poněvadž však o křesťanské výchově mládeže jsme obšírně pojednali jinde, (*Enc. Divini illius Magistri, 31. prosince 1929*) to vše shrňme teď ještě znova slovy sv. Augustina (*Sv. Augustin, De Gen. ad. litt., l. 9 c. 7 n. 12*) výše uvedenými: "Při potomstvu se myslí, aby s láskou bylo přijímáno... a v duchu náboženství vychováváno." Totéž jadrně a pádně vyjadřuje církevní zákoník:

"Prvotním účelem manželství je plození a výchova potomstva." (*Cod. Jur. Canon., c. 1013, § 1*)

Dodatek: Soulož dovolena jen v manželství

18. Konečně se nesmí zamlčeti ani toto: Poněvadž tak důstojná a tak důležitá jest obojí tato úloha rodičům k dobru potomstva svěřená, každé řádné užívání Bohem propůjčené schopnosti ploditi nový život jest výlučným právem a výsadou manželství a musí bezpodmínečně zůstat v posvátných mezích manželství. Tak prikazuje sám Stvořitel a zákon přirozený.

B) VĚRNOST

Nejvýznačnější rysy věrnosti

19. Druhým dobrem manželství, jež zmiňuje, jak jsme řekli, sv. Augustin, jest dobro věrnosti. Myslí se tím vzájemná věrnost manželů v plnění manželské smlouvy: co náleží podle této smlouvy, schválené Božím zákonem, jedině druhému manželu, to se mu nesmí odpírati ani povolovati osobě třetí; a nesmí se ani samému manželu dovoliti to, co nikdy nemůže býti dovoleným, poněvadž se to přičí Božím právům a nemá to vůbec co dělati s manželskou smlouvou.

1. Jedinost manželství

Zákon jednosti manželství

20. Tato věrnost tedy vyžaduje především naprostou jednost manželství, jak pro ni dal pravzor sám Stvořitel v manželství prarodičů: chtěl, aby toto manželství bylo

pouze mezi jediným mužem a jedinou ženou. Později sice na čas poněkud uvolnil nejvyšší Zákonnodárce Bůh tento prvotní zákon; není však o tom pochybnosti, že onu původní a dokonalou jedinstvo v plné neporušenosti obnovil a jakékoli dispense odvolal zákon evangelia, jak zřejmě ukazují slova Kristova a stálá tradice v učení Církvě, jakož i církevní praxe. Právem tedy prohlásil posvátný sněm církevní v Tridentě: "Že pak tímto poutem pouze dva se spojují a vízí, tomu zřejmě učil Kristus Pán, když řekl: Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo." (*Conc. Trid.*, s. 24)

Věrnost musí býti zachována i v myšlenkách a žádostech

21. Ale Kristus Pán nechtěl jenom odsouditi každé mnohoženství nebo mnohomužství v jakékoli formě, posloupné nebo současné, anebo jakýkoli jiný zevnější nepočestný čin; nýbrž jeho vůlí jest, aby posvátný život manželský zůstal docela bez poskvrny, a proto zakázal i pouhé takové dobrovolné myšlenky a žádosti: "Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již cizoložil s ní ve svém srdci." (*Mat. 5, 28*) Tato slova Krista Pána nemůže zbaviti platnosti ani souhlas druhého manžela; neboť jsou projevem zákona Božího a přirozeného, jehož nikdy nedovede prolomiti nebo změnití žádná lidská vůle. (*Sr. Decr. s. Officii 2. března 1679, věta 50*)

2. Manželská čistota

22. Ba, aby věrnost zářila patričným jasem, musí i vzájemné důvěrné obcování mezi samými manžely nésti

na sobě známky cudnosti. Proto manželé musejí si ve všem počínati podle Božího a přirozeného zákona a musejí se vždy snažiti řídit se vůlí nekonečně moudrého a nekonečně svatého Stvořitele s velikou uctivostí k Božímu dílu.

3. Manželská láska

Její důležitost a pojem

23. Tato věrnost čistoty, jak ji sv. Augustin velmi vhodně nazývá, se rozvíjí ještě snáze a také mnohem příjemněji a ušlechtleji z jiného zdroje, a to velmi vznešeného: totiž z manželské lásky, která proniká všechny povinnosti manželského života a zaujímá v křesťanském manželství jakési urozené prvenství. "Žádá dále věrnost manželská, aby manžel a manželka byli spolu spojeni jakousi zvláštní, posvátnou a čistou láskou; a aby se milovali nikoli jako lidé, kteří neznají manželské věrnosti, nýbrž jako Kristus miloval Církev; neboť toto pravidlo předpisuje Apoštol, když píše: 'Mužové, milujte své manželky, jakož i Kristus miloval Církev;' (*K Efes. 5, 25; sr. ke Kolos. 3, 19*) miloval ji onou nesmírnou láskou jistě nikoli pro svůj zájem, nýbrž maje na zřeteli toliko prospěch své Nevěsty." (*Catech. Rom. p. 2. c. 8. qu. 13*)

K čemu zavazuje

Míníme zde lásku nikoli takovou, která se opírá toliko o smyslnou a příliš rychle pomíjející náklonnost; ani lásku pozůstávající toliko v lichotivých slovech, nýbrž lásku hluboko tkvící v duši a projevovanou i zevnějšími skutky, poněvadž průkazem lásky jsou činy. (*Sv. Řehoř Veliký, Homil. 30. in Evang. (Jan 14, 23-31) n. 1*) Mezi

tyto skutky patří v rodinném životě netoliko vzájemná pomoc; musí se jíti dále: *manželé si musejí býti navzájem podporou, aby den ode dne plněji vnitřní, duchovní člověk byl utvářen a zdokonalován*. Ba k tomuto cíli musejí směřovati na prvním místě. Tak mají manželé ve vespolném soužití co den více a více dělati pokroky ve ctnostech a především růsti v lásce k Bohu a bližním, na čemž konečně "veškeren Zákon záleží i proroci." (*Matouš 22, 40*) Vždyť všichni lidé, ať je jejich povolání jakékoli a ať vstoupili do kteréhokoli slušného stavu, mohou a mají následovati nejdokonalejší vzor veškeré svatosti, jež Bůh dal lidem, totiž Krista Pána, a dojíti s pomocí Boží i k nejvyššímu vrcholu dokonalosti, jak ukazují příklady velmi četných svatých.

Důležitost vzájemné podpory v nadpřirozeném životě

24. Toto vzájemné vnitřní utváření manželů, toto vytrvalé úsilí navzájem si pomáhati k dokonalosti, velmi oprávněně v jistém smyslu, jak učí Katechismus římský, (*Catech. Rom., p. II. c. 8. qu. 13*) se může nazvati také prvotní příčinou a důvodem manželství, chápe-li se arci manželství nikoli v přesnějším smyslu jako zřízení k řádnému zplazení a výchově potomstva, nýbrž ve smyslu širším, jako společenství, pospolitost všeho života.

4. "Řád lásky" v manželství

Základní zásada

25. Táž láska nutně musí býti duší také všech ostatních práv a povinností manželských. Musí tedy býti nikoli pouze zákonem spravedlnosti, nýbrž i normou lásky významné slovo Apoštolovo: "Muž čiň manželce, čím je

jí povinen, a podobně i manželka muži." (*I. ke Korint. 7, 3*)

Podřízenost ženy manželovi

26. Dále, když byla zpevněna rodina poutem této lásky, musí v ní zavládnouti řád lásky, jak to jmenuje sv. Augustin. Tento řád v sobě zahrnuje nadřízenost muže nad manželkou a dětmi a pohotovost a ochotnou poddanost a poslušnost manželčinu, jak to doporučuje Apoštol slovy: "ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu; neboť muž je hlava ženy, jakož i Kristus je hlava Církve." (*K Efes. 5, 22-23*)

Vymezení této podřízenosti

27. Avšak tato poslušnost nepopírá a neodnímá svobody, která plným právem přísluší ženě jak vzhledem na důstojnost lidské osoby, tak vzhledem na vznešenou úlohu manželky, matky a spolčnice; ani jí neukládá, aby poslouchala jakýchkoli choutek mužových, i když by snad byly nesmyslné nebo se přičily důstojnosti manželky; ani konečně neučí, že by měla manželka býti přirovnána k osobám neplnoprávným, jimž se nepovoluje pro nedostatek zralejšího úsudku nebo pro životní nezkušenost, aby směly volně užívatí svých práv. Zakazuje však onu přehnanou libovůli, která se nestará o prospěch rodiny. Zakazuje oddělovati v tomto těle rodiny srdce od hlavy, poněvadž by to bylo krajním nebezpečím zkázy a na nesmírnou škodu celého těla. Neboť *je-li muž hlavou, jest žena srdcem, a náleží-li muži prvenství v řízení, žena právem smí a musí požadovati pro sebe jako svůj úděl prvenství v lásce.*

Různé stupně a způsoby podřízenosti

28. Tato poslušnost manželky k muži, pokud se týká stupně a způsobu, může být různá podle různých poměrů osobních, místních a časových; ba kdyby muž svému úkolu nedostál, jest pro manželku povinností, aby jej nahradila v řízení rodiny. Avšak nikdy a nikde není dovoleno zvrátiti základní zákon zřízení rodinného, ustanovený a potvrzený od Boha.

Lev XIII. o poměru muže a ženy v manželství

29. Velmi moudře učí o tomto řádu, jenž musí být zachováván mezi manželkou a mužem, Náš předchůdce Lev XIII. blahé paměti ve zmíněné již encyklice o křesťanském manželství: "Muž jest pánem v rodině a hlavou ženy; žena však, poněvadž je tělem z těla mužova a kostí z jeho kostí, ať jest mu poddána a poslouchá ho nikoli jako služka, nýbrž jako společnice; aby totiž její poslušnosti nechyběl ani půvab ani důstojnost. Neboť manžel, jenž nařizuje, jest obrazem Kristovým, a ta, která poslouchá, jest obrazem Církve; proto Boží láska musí být stálou pořadatelkou jejich vzájemných povinností." (*Lev XIII., enc. Arcanum, z 10. února 1880*)

Závěrečné slovo o věrnosti v manželství

30. To tedy zahrnuje v sobě věrnost: jedinnost, čistotu, lásku a poslušnost, která ctí a povznáší. Kolik tu jmen, tolik zdrojů požehnání pro manžele a pro manželství; pokoj, důstojnost a štěstí manželské se jimi zabezpečují a podporují v rozvoji. Proto není divu, že tato věrnost byla

vždy počítána mezi vzácná dobra, jimiž se může vykázati manželství.

C) SVÁTOSTNÁ STRÁNKA MANŽELSTVÍ

V čem záleží

31. Avšak počet tak velikých dobrodiní je doplňován a jako dovršován onou výbornou předností křesťanského manželství, kterou jsme nazvali podle sv. Augustina svátostí. Označuje se tím nerozlučností svazku a v povýšení smlouvy manželské na účinné znamení milosti, jakož i posvěcení této smlouvy. Toto povýšení a posvěcení je dílem Kristovým.

1. Nerozlučnost manželství

Manželství nerozlučné je; svědectví Písma sv.

32. Nerozlučitelnou pevnost smlouvy manželské zdůrazňuje sám Kristus, když praví: "Co Bůh spojil, člověk nerozlučuje;" (*Matouš 19, 6*) a "Každý, kdo propouští svou manželku a běře si jinou, cizoloží; a kdo si běře propuštěnou od muže, cizoloží." (*Lukáš 16, 18*)

33. V této nerozlučnosti sv. Augustin vidí to, co nazývá dobrem svátosti; vyslovuje se těmito zřejmými slovy: "Svátostí (se myslí), že se manželství nemá rozlučovati, a že rozloučený nebo rozloučená nesmějí se spojit s cizí osobou ani za účelem získání potomka." (*Sv. Augustin, De Gen. ad litt., l. 9 c. 7 n. 12*)

Nerozlučné je každé pravé manželství, ne pouze manželství křesťanské

34. Tato neporušitelná pevnost se vztahuje na všechna pravá manželství, i když ne v téže a nejdokonalejší míře v jednotlivých případech; neboť ono slovo Páně: "Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!", poněvadž bylo proneseno o manželství prarodičů, které bylo pravzorem každého budoucího manželství, nutně musilo platiti vůbec pro všechna pravá manželství. Ačkoli tedy před Kristem ona nedotknutelnost a přísnost prvotního zákona tak byla zmírněna, že Mojžíš dovolil dokonce i příslušníkům národa Božího pro tvrdost srdce jejich dáti z jistých příčin lístek zápuďný; Kristus však jakožto nejvyšší zákonodárce tuto přípuštěnou větší volnost odvolal a v plné vznešenosti obnovil prvotní zákon oněmi slovy, jež nikdy nesmějí upadnouti v zapomenutí: "Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!" Proto velmi moudře náš předchůdce Pius VI. blahé paměti píše ve své odpovědi biskupu jagerskému: "Z toho plyne jasně, že manželství, třebas i v řádu jen přirozeném - a tedy dávno již předtím, než bylo povýšeno na svátost v přesném slova smyslu - bylo od Boha zřízeno tak, že se od něho nedá odloučiti trvalost a nerozlučnost svazku; tento svazek nemůže tedy žádným občanským zákonem býti rozlučen. A tak i když je možno oddělit od manželství stránku svátostnou jako u nepokřtěných, tož přece v takovém manželství, je-li to opravdu manželství, musí trvati a rozhodně trvá ono nepřetržité pouto, které od samého počátku je právem Božím tak srostlé s manželstvím, že nepodléhá žádné státní moci. A tak kdykoliv se uzavírá manželství, je tu jen dvojí možnost: buď se toto manželství uzavírá tak, že je to skutečně pravé manželství, a pak bude s ním spojen onen trvalý svazek, který podle božského práva je srostlý s každým pravým manželstvím; nebo se předpokládá, že se uzavírá bez onoho trvalého svazku, ale pak to není manželství,

nýbrž nedovolené spojení, které je v rozporu s božským zákonem svou nejvnitřnější podstatou; v takové spojení nelze tudíž ani vstoupiti, ani v něm zůstatí." (*Pius VI., Rescript. k bisk. jagerskému 11. července 1789*)

Výjimky ze zákona nerozlučnosti

35. Mohlo by se zdáti, že tato nerozlučnost připouští výjimky, arci velmi řídké; na příklad při některých pouze přirozených manželstvích, uzavřených mezi nepokřtěnými, nebo - běží-li o křesťany - při manželstvích uzavřených sice, ale nedokonaných. Ale tyto výjimky neodvozují svou platnost z vůle lidí ani z vůle nějaké moci čistě lidské, nýbrž z práva Božského, jehož jediným strážcem a vykladačem je Církev Kristova. Žádná však taková výjimka, a ze žádného důvodu nebude nikdy možná při manželství, jež bylo mezi křesťany uzavřeno a dokonáno. Neboť v tomto manželství se plně dokonává manželská smlouva; a právě tak zrcadlí se v něm Bohem chtěná bezpodmínečná pevnost a nerozlučnost, které žádná lidská moc nedovede uvolniti.

Vnitřní důvod nerozlučnosti

36. Kdybychom chtěli s posvátnou úctou vyzkoumati vnitřní důvod této vůle Boží, ctihodní bratří, *snadno jej nalezneme v nadpřirozeně tajemném významu křesťanského manželství*, který jest plně a dokonale obsažen v dokonalém manželství mezi věřícími. Neboť jak svědčí Apoštol ve svém listu k Efeským (*K Efes. 5, 32*), na který jsme poukázali hned na počátku, *manželství křesťanů zobrazuje ono nekonečně dokonalé spojení,*

keré jest mezi Kristem a Církví: "Tajemství toto veliké jest, já však pravím vám, s ohledem na Krista a Církev"; a toto spojení, dokud Kristus bude žítí a Církev skrze něho, jistě nikdy nijak nebude moci býti rozloučeno. Tomu výmluvně učí také sv. Augustin těmito slovy: "To se tedy zabezpečuje v Kristu a Církví, že, dokud žije muž a dokud žije manželka, žádnou rozlukou nikdy nemůže býti jejich manželství rozvázáno. Tato svátost se tak úzkostlivě zachovává v městě Boha našeho,... to jest v Církví Kristově,... že, ačkoli se ženy provdávají a mužové žení, aby měli potomstvo, tož přece není dovoleno opustiti manželku neplodnou, aby se vstoupilo v manželství s jinou plodnou. A kdyby to někdo učinil, pak by se dopustil cizoložství, nikoli sice podle zákona tohoto světa (neboť zde, došlo-li k zapuzení, povoluje se uzavíratí manželství s jinými, a nepokládá se to za zločin; a to, jak svědčí Bůh, povolil také svatý Mojžíš Izraelitům pro tvrdost srdce jejich), nýbrž podle zákona evangelia; totéž platí o rozloučené manželce, provdá-li se za jiného." (Sv. Augustin, De nupt. et concup. l. l c. 10)

Požehnání z nerozlučitelnosti plynoucí...

37. Jak hojná však a jak veliká dobra vyplývají z nerozlučitelnosti manželství, to nemůže uniknouti nikomu, kdo třeba jen zběžně se zamyslí nad požehnáním pro manžele a dítky nebo nad blahem lidské společnosti.

...pro manžele samy...

Předně manželé mají v této pevnosti bezpečnou záruku trvanlivosti, které je tolik potřebí, když mají odevzdati velkodušně svou osobu a když má dojít k vroucímu

splynutí duší. Vždyť pravá láska nezná konce. (*I. ke Korint. 13, 8*) Mimo to buduje se nerozlučitelností pevná ochranná zeď proti případným pokušením k nevěře, ať vznikajícím v nitru nebo přicházejícím z venčí; zabraňuje se jí jakýkoli přístup úzkostlivého strachu, zda snad manžel manželku anebo manželka manžela neopustí v době neštěstí nebo stáří; a místo toho nastupuje klidná jistota. Velmi vhodně se nerozlučitelnosti pečuje i o to, aby se zachovala důstojnost obého z manželů a aby se ochotně skýtala vzájemná pomoc; neboť nerozlučitelný svazek, stále trvající, nepřetržitě napomíná manžely, že v manželském soužití, které nemůže býti rozloučeno než smrtí, vstoupili nikoli k vůli pomíjejícím věcem, ani ne aby hověli smyslností, nýbrž aby se navzájem podporovali v dosažení vyšších a trvalých hodnot.

...pro dítky...

Nerozlučnost jest vzácným požehnáním i pro ochranu a výchovu dětí, kterou nutno prodloužiti na mnohá léta; rodiče spojenými silami snáze snášejí těžká a dlouho trvající břemena této úlohy.

...pro společnost celou

Stejně veliké výhody vyplývají z nerozlučitelnosti pro celou lidskou společnost. Neboť zkušenost nám bezpečně ukazuje, že neochvějná pevnost manželství jest nejbohatším zdrojem počestnosti života a bezúhonné mravnosti. Když však se tento řád zachová, jsou zabezpečeny štěstí a blaho státu; neboť takový je stát, jaké jsou rodiny a lidé, z nichž se skládá, jako tělo z údů.
- Proto ti, kdo neohroženě hájí nedotknutelnou pevnost

manželství, získávají si veliké zásluhy jak o soukromé blaho manželů a dětí, tak o veřejné blaho lidské společnosti.

2. Manželství je svátostí a tedy zdrojem milostí

Manželství na svátost skutečně povýšeno

38. Avšak toto "dobro svátosti" zahrnuje v sobě vedle nerozlučitelné pevnosti ještě také mnohem vznešenější hodnoty, velmi vhodně označené již samým jménem: svátost. Neboť pro křesťany to není pouhým prázdným jménem, když přece Kristus Pán, "zakladatel a dokonatel svátostí", (*Cír. sněm tridentský, zased. 24*) povýšil manželství svých věřících na pravou a skutečnou svátost Nového zákona a učinil je skutečně znamením a zdrojem oné zvláštní vnitřní milosti, kterou by "zdokonalil onu přirozenou lásku, utvrdil nerozlučnou jedinnost a posvětil manžely". (*Cír. sněm tridentský, zased. 24*)

Manželství mezi křesťany buď je současně i svátostí, anebo pravým manželstvím vůbec není

39. A poněvadž Kristus ustanovil za znamení milosti sám platný manželský souhlas mezi věřícími, *stránka svátostná se tak těsně pojí s křesťanským manželstvím, že nemůže být mezi pokřtěnými pravého manželství, "které by nebylo již tím samým svátostí"*. (*Codex juris canon., c. 1012*)

40. Když tedy věřící upřímně projevují takový souhlas, otevírají si zřídlo svátostné milosti, aby z něho čerpali nadpřirozené síly, by mohli věrně, svatě a vytrvale až do smrti plnit své povinnosti a úkoly.

Bohaté požehnání, vyplývající ze svátostnosti manželství

41. Neboť u těch, u nichž není vnitřní překážky, tato svátost nejen rozhojňuje trvalý zdroj nadpřirozeného života, totiž milost posvěcující, nýbrž přidává ještě i zvláštní dary, dobrá vnuknutí a semena milosti, rozmnožuje přirozené síly a zdokonaluje je, aby manželé všechno to, co se vztahuje k stavu manželskému, k jeho účelům a povinnostem, dovedli nejen rozumem chápati, nýbrž i vroucně si zamilovati, pevně toho držeti, účinně chtítí a opravdu uskutečnití; propůjčuje jim konečně právo, aby dosáhli podpory milosti pomáhající tolikrát, kolikrátkoli jí potřebují ke splnění úkolů tohoto stavu.

Manželé musejí se svátostnou milostí spolupůsobiti

42. Jest však v řádu nadpřirozeném zákonem Boží prozřetelnosti, aby lidé nesklízeli plné úrody ze svátostí, které přijímají, když již nabyli užívání rozumu, leda když spolupůsobí s milostí. Proto *milost manželství zůstane z velké části neužitečnou hřivnou, zakopanou v zemi, nebudou-li manželé spolupracovati s nadpřirozenými silami a pěstítí a rozvíjetí přijatá semena milosti*. Budou-li však konati, co na nich jest, budou-li poslušnými k milosti, pak budou moci snášeti břemena svého stavu a splnití své povinnosti a tato tak mocná svátost je posilní, naplní nadpřirozeným životem a takřka posvětí. Neboť dobře učí sv. Augustin: jako křtem je člověk povolán a podporován, aby zastával úřad kněžský, a v obou případech mu svátostná pomoc nikdy nechybí - skoro zrovna tak (ovšem není zde svátostného znamení nezrušitelného) věřící, kteří jednou byli spojeni svazkem

manželským, nikdy nemohou býti zbaveni jeho svátostné pomoci a pouta. Ba dokonce - dodává týž světec - i kdyby se dopustil cizoložství, toto pouto jde s nimi, arci nikoli již jako čestné znamení milosti, nýbrž jako potupné znamení zločinu, "právě tak jako duše odpadlická, opustivši mystické manželství s Kristem, i když víru ztratila, neztrácí svátost víry, již přijala lázni znovazrození". (Sv. Augustin, *De nupt. et concup.*, l. I, c. 10)

Svátostná milost povoláním k vyššímu životu

43. Pro křesťanské manžely zlaté pouto svátostné není tedy sputáním, nýbrž ozdobou, není překážkou, nýbrž posilou. Avšak mají se všemi silami snažiti o to, aby jejich manželství nejen co do svátostné moci a svátostného významu, nýbrž i co do vlastního smýšlení a ctnostného života manželů bylo vždy a zůstalo obrazem onoho nejplodnějšího spojení Krista s Církví, které vskutku jest úctyhodným tajemstvím nejdokonalejší lásky.

ZÁVĚR I. DÍLU

Nepřirovatelná výbornost tohoto trojího dobra manželství

44. Uvážíme-li toto všecko pozorně a s živou věrou, ctihodní bratří, osvětlí-li se náležitým světlem tato tři výborná dobra manželství, totiž potomstvo, věrnost a svátost, pak každý musí se diviti moudrosti, svatosti a dobrotě Boží, která jediným čistým a svatým svazkem manželským tak bohatě se postarala jak o důstojnost a

šťěstí manželů, tak i o zachování a šíření lidského pokolení.

II. SOUČASNÉ BOJE PROTI MANŽELSTVÍ

45. Čím větší radostí nás plní myšlenky na velebnou vznešenost čistého manželství, tím bolestněji musí nám býti, když vidíme kolkolem, jak toto božské zřízení, a to zvláště v naší době, je často v nevážnosti, ba namnoze v opovržení.

A) POVŠECHNÉ RYSY TOHOTO BOJE

1. Prostředky a metody

Všechny moderní vynálezy stavěny do služeb tohoto boje

46. Neboť svátost manželství je šlapána a v posměch uváděna nikoli již jen potají a v temnotě, nýbrž zřejmě, beze všeho studu, v divadlech všeho druhu, v románech, v milostných a "humoristických" povídkách, v kině, přednáškách v rozhlasu, zkrátka všemi vynálezy moderní vědy; rozluky, cizoložství, ba i nejhanebnější neřesti se buď vychvalují nebo aspoň se podávají v takových barvách, že se úmyslně vyvolává dojem, jako by na nich nebylo žádné viny nebo hanebnosti.

Bojuje se i ve jménu "vědy"

Nechybí ani knih, které jsou drze prohlašovány za vědecké, které však ve skutečnosti nemají než jen vědecký nátěr, aby se mohly tím snáze vetřít i tam, kam by se bez tohoto vědeckého nátěru nedostaly. Nauky

však, které jsou v nich šířeny, jsou vychvalovány jako vymoženosti moderního hádavého ducha, to jest onoho ducha, který prý, zprostit se všech starých předsudků, jde jediné za pravdou..., a který mezi tyto zastaralé názory odkazuje a zahazuje také zděděnou křesťanskou nauku o manželství.

Boj se vede ve všech vrstvách občanstva

47. A tyto názory se očekují lidem všeho druhu, bohatým i chudým, dělníkům i zaměstnavatelům, učeným i neučeným, svobodným i ženatým, těm, kteří Boha ctí, i těm, kteří Boha nenávidí, dospělým i mladistvým; a zvláště mladistvým se osnují nástrahy neobyčejně nebezpečné, poněvadž této kořisti je možno snáze se zmocniti.

Těžkým nebezpečím jsou i "umírnění" reformátoři manželství

48. Všichni stoupenci takových nových směrů sice nezacházejí až k posledním důsledkům nezkroceného hovnění vášni; někteří jako by se chtěli zastaviti v půli cesty a domnívají se, že by se měly udělati nějaké ústupky naší době aspoň v některých předpisech Božího a přirozeného zákona. Avšak i ti jsou více nebo méně vědomě emisary onoho našeho nepřítel, který se vždy pokouší naseti koukole mezi pšenicí. (*Sr. Matouš 13, 25*)
Nám tedy, jež Hospodář ustanovil strážci své role a na něž doléhá svatosvatá povinnost býti na stráž, aby zhoubné býlí neudusilo dobrého semene, nám připadá, jako by přímo nám byla Duchem svatým řečena ona slova plná vážnosti, kterými apoštol Pavel povzbuzoval

svého milovaného Timothea: "Ty však bdi... Naplň svou službu... Hlásej slovo, naléhej včas i nevhčas, usvědčuj, přimlouvej, kárej se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou." (*II. k Timoth. 4, 2-5*)

2. Zdroje a cíle těchto bojů

První požadavek obrany: odhaliti nástrahy

49. Aby bylo možno vyhnouti se nástrahám nepřítelů, je nutno napřed je odhaliti; a tu se velmi osvědčuje upozorniti na jeho prohnané léčky zvláště ty, kdo se oddávají bezstarostnosti. Proto ačkoli by nám bylo věru milejší ani nejmenovati takových ohavností, "jak se sluší na věřící", (*K Efes. 5, 3*) než přece naprosto nemůžeme o nich pomlčeti pro dobro a spásu duší.

Bludné názory o manželství

50. Začněme se zdroji těchto zel. Hlavním jejich zřídlem je to, že se vykládá, že manželství nebylo zřízeno Tvůrcem přírody, ani nebylo Kristem Pánem povýšeno k důstojnosti pravé svátosti, nýbrž bylo vynalezeno lidmi. Jedni praví: v přírodě samé a v jejích zákonech jsme nenalezli ani stopy po manželství, nýbrž zjistili jsme toliko schopnost ploditi život a mocný pud ji stůj co stůj ukojiti. Jiní zase uznávají, že v lidské přirozenosti se sice nalézají jakési počátky a jakoby zárodek pravého manželství, a to v tom smyslu, že by nebylo dobře postaráno o důstojnost manželů a o přirozený účel rozmnožení a výchovy potomstva, leda když se lidé sdruží v nějakém trvalém společenství. Nicméně však také tito učí, že manželství samo, poněvadž je v něm více než onen zárodek, bylo vynalezeno za spolupůsobení

různých příčin jediné lidským rozumem a bylo zřízeno jediné lidskou vůlí.

Důsledky těchto bludů v praxi

51. Velice však tito všichni bloudí a hanebně odbočují od počestnosti. To je patrné již z toho, co jsme vyložili v této své encyklice o původu a povaze manželství, o jeho účelech, o jeho požehnaných vlastnostech a účincích. - Že však tyto smyšlenky jsou krajně nebezpečné, vysvítá také z důsledků, které z nich vyvozují sami jejich obhájci: že zákony, zřízení a mravy, kterými se řídí manželství, mají svůj vznik jediné ve vůli lidí, podléhají prý tedy jediné této vůli lidí, a mohou a musejí prý proto býti zaváděny, měněny a odvolávány podle lidského uznání a podle měnících se poměrů; plodivá síla však prý má základ v samé přirozenosti a je tedy něčím posvátnějším než manželství a také obor její sahá prý dále: může prý tedy působiti právě tak mimo hranice manželství jako uvnitř těchto hranic, také bez ohledu na účely manželství, jako by totiž nevázanost nestydaté ženy požívala téměř týchž práv jako čisté manželství zákonné manželky.

Volání po nových formách manželství

52. Vycházejíce z těchto zásad někteří dospěli tak daleko, že si vymyslili nové druhy soužití, lépe prý přizpůsobené nynějším potřebám lidí a časovým poměrům, a chtějí, aby všechny byly pokládány za nové druhy manželství: manželství *na čas*; manželství *na zkoušku*; manželství *kamarádké*, které si osobuje plnou manželskou volnost a všechna práva manželská, vyjímaje nerozlučilelost a s

vyločením potomstva, leda že by strany později proměnily své soužití v plnoprávné manželství.

Volání po novém zákonodárství manželském

53. Někteří dokonce důrazně žádají a naléhají, aby také zákonodárstvím byly uznány takové nebezpečné smyšlenky, aneb aspoň aby přešly ve zvyk a v praxi v životě národů a tak aby byla s nich sňata pohana; a patrně při tom ani nemají tušení, že takové snahy jsou nejen v naprostém rozporu s moderní *kulturou*, na které si tolik zakládají, nýbrž je to ohavná zkáza, která by nepochybně i vzdělané národy zatlačila do barbarských zlořádů některých divošských kmenů.

B) BOJ PROTI DÍTĚTI V MANŽELSTVÍ

1. ZAMEZOVÁNÍ POČETÍ

a) Manželství se skutečně zneužívá. Jaké důvody pro to bývají uváděny.

54. Přistupme však již, ctihodní bratří, k projednávání jednotlivostí, jimiž se hřeší proti dobrům manželství. A předně promluvme o potomstvu, které mnozí se opovažují nazývat obtížným břemenem manželství a prohlašují, že je třeba se vyhýbatí dětem nikoli početnou zdrženlivostí (která jest dovolena i v manželství, souhlasí-li oba manželé), nýbrž tím, že se rušivě zasahuje do přirozeného úkonu. Tuto zločinnou svobodu si osvojují jedni z toho důvodu, že se jim omrzely dítky a chtějí míti jen rozkoš bez břemene, jiní zase praví, že nemohou zachovati zdrženlivost, že však nemohou ani připustiti potomstva pro obtíže své nebo matčiny nebo pro těžkosti hospodářské.

b) Odsouzení zamezování početí

Z důvodů vnitřní podstaty aktu

55. *Avšak žádný důvod ani nejzávažnější nemůže způsobiti, aby se stalo počestným a přírodě přiměřeným to, co svojí vnitřní podstatou je proti přírodě.* Poněvadž manželské obcování je svojí povahou určeno k tomu, aby byl dán život dítěti, jednají proti přírodě a konají cosi hanebného a svou podstatou nepočestného ti, kdo úmyslně olupují úkon o tuto jeho přirozenou účinnost.

Odsouzeno Písmem svatým

56. Proto není divu, že i samo Písmo sv. dosvědčuje, že velebnost Boží na výsost nenávidí tento ohavný zločin a že jej někdy i smrtí potrestala, jak připomíná sv. Augustin: "Neboť i se zákonnou manželkou se obcuje nedovoleně a hanebně, když se zamezuje početí dítěte. To činil Onan, syn Judův, a zabil jej proto Hospodin." (*Sv. Augustin, De conjug. adult., 1.2 n 12; sr. 1 Mojž. 38, 8-10; S. Poenitent. 3. dubna, 3. června 1916*)

Znova slavnostně odsouzeno Církví

57. Arci někteří, zřejmě se odkloňující od křesťanské nauky, která hned od samého počátku byla převzata a bez přetržení byla hlášána, v poslední době byli toho mínění, že se má slavnostně zaujmouti jiné stanovisko k tomuto jednání. Proto Církev katolická, jíž Bůh sám svěřil úkol učiti a chrániti bezúhonnost a počestnost mravů, uprostřed této mravní spouště, aby zachránila neporušenou čistotu manželské smlouvy před touto

ohavnou zkázou, na znamení svého božského poslání důrazně našimi ústy zvedá hlasu svého a znova prohlašuje: *jakékoli manželské obcování, při němž jest olupován úkon úmyslným zásahem lidí o svůj přirozený účinek, to jest dáti život dítěti, jest prolomením zákona Božího a přirozeného, a ti, kdo se dopustili něčeho takového, poskvrňují své svědomí těžkou vinou.*

Přísná výstraha zpovědníkům a duchovním správcům

58. Proto mocí své autority a ze starosti o spásu všech duší napomínáme kněží, kteří konají úřad zpovědníka, a kněží, kteří mají duchovní správu, aby neponechávali svěřených věřících v bludu o tomto tak nesmírně důležitém Božím zákonu, a ještě mnohem důrazněji, aby sami se chránili takových bludných názorů a aby ze slabosti nijak se k nim nechovali shovívavě a povolně. Kdyby však některý zpovědník nebo duchovní správce - Bůh nás toho chraň! - svěžené věřící buď sám uvedl do těchto bludů nebo aspoň je v nich utvrdil schvalováním nebo vypočteným hříšným mlčením, ať si uvědomí, že bude vydávati přísný účet ze zrady na svém úřadě Nejvyššímu Soudci Bohu, a ať pováží, že jemu byla řečena slova Kristova: "Slepí jsou a vůdci slepých; vedeli však slepý slepého, padnou oba do jámy." (*Matouš 15, 14; Sv. Offic. 22. listopadu 1922.*)

c) Posouzení důvodů pro zamezování počtetí

Povšechná charakteristika

59. Důvody však, které bývají uváděny na obhajobu hříšného obcování manželského, bývají nezřídka - o těch

důvodech, které jsou nemravné, pomlčme - liché nebo přehnané.

Nebezpečí pro zdraví nebo život matky

Ale přelaskavá matka Církev má hluboké porozumění a soucit pro to, co se uvádí stran zdraví matky, která se ocitá v nebezpečnosti života. Kdo by mohl na to mysliti a nebyl jat soucitem? Kdo by nebyl stržen k největšímu obdivu, když vidí někdy matku, jak se vydává s rekovnou statečností ve skoro jistou smrt, aby zachránila život dítěti, jež nosí pod srdcem? To, co sama vystála, aby plně dostála přirozené povinnosti, bude jí moci splatiti jenom Bůh ve svém nekonečném milosrdenství a se svým nekonečným bohatstvím a dá jí v odplatu míru nikoliv toliko plnou, nýbrž vrchovatou." (*Lukáš 6, 38*)

Co hříšným není

60. Velmi dobře také ví svatá Církev, že nezřídka jeden z manželů hřích spíše trpí než sám činí, když připouští z příčiny skutečně závažné zvrácení správného řádu, sám však je proti této zvrácenosti, a že tedy jest bez viny, jenom když také zde pamatuje na zákon lásky a neopomene druhého zrazovati před hříchem a odvracetí jej od hříchu. Ani se nesmí říci, že by jednali proti přirozenému řádu ti manželé, kteří svého práva používají způsobem správným a přirozeným, i když nemůže vzniknouti nový život z přirozených příčin, tkvících v době nebo v některých závadách. Neboť při manželství samém a při užívání manželského práva jsou také druhotné účely, jako je vzájemná pomoc, pěstění vespolné lásky a utišení žádostivosti; manželům se

nikterak nezapovídá usilovati o tyto cíle, jenom když se řádně zachová vnitřní povaha onoho úkonu a tudíž jeho náležité usměrnění vzhledem k prvotnímu cíli.

Hospodářské důvody omezování počtí

61. Mocně nás také dojmají nářky oněch manželů, kteří pod tlakem tvrdé bídy trpí velmi tísnivé obtíže při výchově svých dětí.

62. Avšak nutno býti na stráž, aby neblahé poměry majetkové nezavdávaly příčinu k bludu ještě osudnějšímu. *Není možno, aby vyvstaly takové obtíže, že by mohly zrušiti závazky příkazů Božích, zakazujících skutky, které svou nejvnitřnější podstatou jsou špatné; za každých okolností vždy mohou manželé, posilnění Boží milostí, věrně splniti svou úlohu a uchovati v manželství čistotu neporušenou, bez této ohavné skvrny; neboť pevně stojí pravda křesťanské víry, vyslovená učením církevního sněmu v Tridentě: "Nikdo nesmí se stavěti za onu nesmyslnou a od Otců pod vyobcováním z Církve odsouzenou myšlenku, že totiž prý je nemožno člověku ospravedlněnému zachovávatí Boží příkázání. Neboť Bůh nenařizuje nemožných věcí, nýbrž když nařizuje, napomíná, abys udělal, co je v tvé moci, a abys žádal o to, co ty nedovedeš, a pomáhá, abys mohl." (Concil. Trident., zased. 6 c. 11.)* Táž nauka byla znovu a slavnostně předepsána Církví a byla potvrzena od Církve při odsouzení jansenistického bludu, jenž se opovážil proti Boží dobrotě takto se rouhati: "Některá Boží příkázání není možno zachovávatí lidem spravedlivým, i když chtějí a se snaží, při nynějších jejich silách jaké mají; a chybí jim také milost, aby se staly možnými."

(Konstit. apoštol. *Cum occasione*, 31. května 1653 prop. l.)

2. HRÍCH PROTI KLÍČÍCÍMU ŽIVOTU

a) Cíle tohoto hnutí

63. Musíme se, ctihodní bratří, zmíniti i o jiném velmi těžkém zločinu: o úkladech proti životu dítěte v lůně mateřském. Jedni chtějí, aby to bylo dovoleno a aby rozhodovala vůle matčina nebo otcova. Jiní však praví, že to dovoleno není, leč když jsou zde ještě také velmi závažné příčiny, které označují jménem lékařské, sociální nebo eugenické *indikace* (důvody). Ti všichni žádají, aby také státní trestní zákon, jímž se dosud zakazuje zničit dítě sice již počaté, ale dosud nenarozené, uznal indikaci (všichni neuznávají touž indikaci, nýbrž ten tuto, jiný onu) a prohlásil takový zásah za beztrestný. Ba někteří dokonce žádají, aby k těmto smrtelným operacím stát přiložil pomocnou ruku; a bohužel, všeobecně je známo, že se to děje někde velmi často.

b) Nedovolenost a zhoubnost umělých potratů

I při indikacích "lékařských"

64. Pokud se týče "indikace lékařské, terapeutické" - abychom užívali jejich výrazů - již jsme řekli, ctihodní bratří, jak je nám líto matky, které hrozí z vyplnění přirozené povinnosti těžká nebezpečí na zdraví, ba i na životě. *Ale jaký důvod mohl by někdy nějak ospravedlniti přímou vraždu nevinného? Neboť zde běží o vraždu. Ať již je spáchána na matce nebo na dítěti, je proti Božímu přikázání a proti hlasu přírody: "Nezabiješ!" (II. Mojš. 20, 13; sr. dekr. S. Offic. 4. května 1898; 24. července*

1895, 31. května 1884.) Neboť stejně svatou věcí je život každého z nich a ani stát nikdy nebude moci míti právo jej zahubiti. Naprosto nemístně však toto právo státu proti nevinným se vyvozuje z práva hrdelního, které přece platí jenom u provinilců; ani zde neběží o nějaké právo krvavé obrany proti nespravedlivému útočníku (neboť kdo by nazval nevinné děťátko nespravedlivým útočníkem?); ani zde neběží o tak zvané "právo krajní nouze", jež by opravňovalo zacházeti až k přímému zabítí nevinného. Proto řádní a zkušení lékaři - a zasluhují za to pochvaly - se přičiňují, aby chránili a zachovali život obou, i matčin i dítěte; naopak ukázali by se naprosto nehodnými vznešeného jména lékařů a úcty, která patří lékařům, kdo by pod rouškou léčení nebo špatně chápaného milosrdenství ukládali o život ať tomu nebo onomu z nich.

Přísný soud svatého Augustina

65. Tato nauka úplně souhlasí s přísnými slovy, kterými kárá biskup Hipponský takové špatné manžely, kteří o to usilují, aby neměli dítěte, a kdyby se to nepodařilo, neštítí se je zločinně utratiti: "Někdy až tak daleko dospívá tato smyslůvost a ukrutnost, že třeba jedem chce přivoditi neplodnost, a když se to nepodařilo, tím neb oním způsobem v lůně mateřském zabíjí počaté plody, chtějíc, aby její plod byl zmařen, než bude žítí, anebo - žil-li již pod srdcem - aby spíše byl zabit, než se narodí. Věru jsou-li oba takoví, nejsou manžely; a byli-li takovými hned od počátku, pak se sešli nikoli k manželství, nýbrž spíše ke smilstvu; nejsou-li však oba takoví, směle pravím: buď ona jest jaksi nevěstkou mužovou, nebo on jest najatým smilníkem ženy." (*Sv. Augustin, De nupt. et concup. c. 15.*)

I při indikacích sociálních a hospodářských

66. K okolnostem, jež bývají uváděny při sociálních a hospodářských indikacích, smí a musí se přihlížeti dovoleným a počestným způsobem a v náležitých mezích; ale odpomáhati potřebám, o které zde běží, vraždou nevinných jest zvrácenost a jest v rozporu s Božím přikázáním, jež bylo tlumočeno i slovy apoštolskými: "Nesmí se konati zlo, aby z toho vzešlo dobro." (*Sr. k Řím., 3, 8.*)

Přísná povinnost státu ochrániti život bezbranných a slabých

67. Nesmějí dále zapomínati vladaři a zákonodárci národů, že jest povinností státní moci chrániti přiměřenými zákony a tresty život nevinných, a to tím více, čím méně se sami dovedou brániti ti, jejichž život je nebezpečně ohrožován; mezi ně patří ovšem na prvním místě dítky v lůně mateřském. Když však veřejné úřady těchto maličkých nejen nechrání, nýbrž svými zákony a nařízeními dovolují a tudíž vydávají je lékařům a jiným osobám do rukou, aby je zabíjeli, ať pamatují, že Bůh je soudcem a mstitelem nevinné krve, která se země volá k nebi. (*Sr. I. Mojž., 4. 10.*)

3. ZÁKAZ VSTUPOVATI V MANŽELSTVÍ. ZÁKONEM NAŘÍZENÁ STERILIZACE.

68. Je nutno také odsouditi onen nebezpečný zvyk, který sice v prvé řadě se dotýká přirozeného práva člověka vstoupiti v manželství, avšak v jistém smyslu opravdu se dotýká také zájmu dítěte. Neboť někteří lidé, příliš

pečující o eugenické cíle, nespokojují se tím, že by jen dávali některé prospěšné rady, aby bylo bezpečněji postaráno o zdraví a zdatnost budoucího potomstva, což arci není proti zdravému rozumu, ale stavějí eugenický cíl nad jakýkoliv jiný, i vyššího řádu, a chtěli by, aby státní moc znemožnila manželství všem těm, od nichž, jak usuzují podle zásad a dohadů své vědy, nutno očekávati na základě dědičnosti potomstvo méněcenné a vadné, ačkoli jinak by byli tito lidé o sobě způsobilí, aby mohli manželství uzavříti. Ba dokonce chtějí, aby byli mocí zákona, po dobrém nebo po zlém, zákrokem lékařů zbaveni oné přirozené schopnosti; a to nejenom aby státní moc krvavě ztrestala spáchaný zločin nebo aby se předešlo budoucím zločinům vinníků, nýbrž proto, protože si občanské úřady proti všemu právu osobují pravomoc, jakou nikdy neměly a zákonně míti nemohou.

Posouzení zákazu manželství

69. Všichni, kdo tak jednají, neblaze zapomínají, že rodina je posvátnější než *stát*, a že *lidé se rodí nikoli pro zemi a pro čas, nýbrž pro nebe a pro věčnost*. Opravdu nesmí se přičítati za těžkou vinu těm lidem, že vstupují v manželství, kteří jsou sice jinak schopni manželství, avšak lze při nich počítati s možností, že třeba i při vší pečlivosti a pozornosti dají život jen potomstvu vadami stíženému. Často ovšem bude velmi dobré varovati je před manželstvím.

Posouzení nucené sterilisace

70. Veřejné úřady však nemají žádné přímé moci nad údy svých poddaných; proto nikdy ani z důvodů eugenických

ani z jakýchkoli jiných příčin nesmějí přímo ublížiti tělu a sahati na jeho neporušenost, když není zde viny a není příčiny k tělesnému trestu. Totéž učí sv. Tomáš Aquinský, který v odpovědi na otázku, zda světší soudcové mohou člověka postihnouti nějakým zlem, aby předešli budoucím zlům, připouští to sice, když běží o některá jiná zla; právem však to popírá, když běží o ublížení na těle: "Nikdy podle lidského soudu nemá býti někdo bez viny trestán mrskáním, zabitím, zmrzačením anebo zbičováním." (Sv. Tomáš Aqu., S. th., II. II. q. 108 a. 4 ad 2.)

Pokud má právo disponovati svými údy jednotlivec

71. Ostatně to stanoví křesťanská nauka a praví jasně i sám lidský rozum, že *lidé nemají nad údy svého těla jiného práva a moci než používatí jich k jejich přirozeným účelům*, a nesmějí jich zničiti nebo zmrzačiti nebo jinak je učiniti nezpůsobilými pro jejich přirozené funkce, jenom leda kdyby nebylo možno jinak se postarati o blaho celého těla.

C) BOJ PROTI MANŽELSKÉ VĚRNOSTI

72. Přistupme teď k jiné skupině bludů, které se týkají manželské věrnosti. Čímkoli se hřeší proti potomstvu, tím se hřeší také jaksí proti věrnosti manželské, protože obě tato dobra manželská spolu souvisejí. Ale kromě toho je třeba vypočítati jednotlivě právě tolik bludů a zvráceností proti manželské věrnosti, kolik rodinných ctností v sobě zahrnuje tato věrnost: totiž čistou věrnost každého z manželů, úctyhodnou poslušnost manželky k muži a konečně pevnou a upřímnou vzájemnou lásku.

a) Boj proti jedinosti manželství

Volání po volnosti styků s osobami třetími

73. Věrnost tedy předně rozvracejí ti, kdo se domnívají, že je potřebí shovívavě se přikloniti k současným mravům a názorům o jakémsi nesprávném a ne nevinném přátelství s osobami třetími, a tvrdí, že se manželům musí povolit větší volnost v takových náklonnostech a v jednání, a to tím více, protože (podle nich) mnozí mají vrozeno takové pohlavní založení, že nemohou mu učiniti zadosť v úzkých mezích monogamického manželství. Proto pokládají za jakousi zaostalou a omezenou úzkoprsost nebo za nedůstojnou a sprostou žárlivost ony přísné názory počestných manželů, které odsuzují každou smyslounou náklonnost k osobám třetím a každý takový skutek a štítí se takových věcí. Proto chtějí, aby byly neplatnými nebo aspoň aby byly za neplatné prohlášeny všechny trestní zákony státní, které se týkají manželské věrnosti.

Odsouzení tohoto bludu

74. Ušlechtilá mysl čistých manželů opravdu s opovržením odmítá tyto výmysly jako lživé a hanebné. Již sám hlas přírody je k tomu vede. A tento hlas je schvalován a potvrzen jak příkázáním Božím: "Nesesmilníš" (*II. Mojž. 20, 14.*) tak také slovem Kristovým: "Každý, kdo hledí na ženu, aby ji požádal, již zcizoložil s ní ve svém srdci." (*Mat. 5, 28.*) Žádné lidské zvyky nebo špatné příklady, žádný přelud lidského pokroku nebudou moci nikdy zeslabiti sílu tohoto Božího příkázání. Neboť jako je jeden a týž "Ježíš Kristus týž

včera i dnes i na věky" (*K Židům 13, 8.*), tak zůstává i stále jedno a totéž učení Kristovo, z něhož nepomine ani jediná čárka, až se všechno stane. (*Mat. 5, 18.*)

b) Boj proti podřízenosti manželky manželovi

Volání po emancipaci fyziologické, sociální a hospodářské

75. Ti však učitelé bludu, kteří perem nebo slovem ztemňují jas manželské věrnosti a čistoty, snadno otrásají také důvěřivou a úctyhodnou poslušností manželky k muži. Drze také mnozí z nich prohlašují onu poslušnost za nedůstojné otroctví manžela k manželu; všechna práva mezi manžely jsou prý stejná; a poněvadž prý tato rovnoprávnost je porušována otroctvím jedné strany, s největším sebevědomím hlásají, že byla provedena nebo že musí být provedena jakási *emancipace*, osvobození ženy. Myslí na emancipaci trojí: v řízení rodiny, ve správě majetku a v zamezování nebo utrácení nového života. Jmenují ji emancipace sociální, hospodářská a fyziologická. Emancipace fyziologická: mají v programu, aby bylo ponecháno svobodné vůli ženy, chce-li nebo nechce-li plnit svou manželskou povinnost k muži, chce-li zamezit početí, chce-li plod pod svým srdcem utratit (dostatečně jsme již vyložili, že to není emancipace, nýbrž ničemný zločin). Emancipace hospodářská žádá, aby žena, třeba i bez vědomí a přes protesty manželovy, měla sama pro sebe svou hospodářskou oblast, aby v ní si hospodařila a volně rozhodovala bez zřetele k dítkám, k manželovi a k celé rodině. Konečně emancipace sociální má vysvobodit manželku ze starostí v domácnosti ať již o děti, ať již o rodinu, aby se mohla oddat rozvoji svých

schopností a svých zálib a aby se věnovala úkolům a úřadům také veřejným.

Zhoubnost moderních emancipačních snah

76. Avšak to není opravdovou emancipací - osvobozením - ženy, ani onou rozumem žádanou a důstojnou svobodou, která náleží křesťanské a ušlechtilé ženě a matce vzhledem na její poslání. *Je to spíše zkáza ženskosti a mateřské důstojnosti a rozvrat celé rodiny*, protože to olupuje manžela o manželku, dítky o matku a domácnost a celou rodinu o stále bdělého strážce. Ba obrací se tato lživá svoboda a nepřírozená rovnost s mužem ve zhoubu ženy samé; neboť sestoupí-li žena s onoho královského stolce, na nějž ji pozvedlo v rodině evangelium, za krátko se dostane do starého otroctví (když ne naoko, tož ve skutečnosti) a stane se, jak tomu bylo u pohanů, pouhým nástrojem mužovým.

Pravá svoboda a rovnoprávnost ženy

77. Ona pak rovnost v právech, v níž se dnes tolik přehání, a která je tolik stavěna do popředí, musí se sice uznávat vzhledem k právům lidské osobnosti a lidské důstojnosti a vzhledem k právům, která vyplývají z manželské smlouvy a tvoří obsah manželského života; v těch věcech skutečně oba manželé požívají týchž práv a jsou vázáni týmiž povinnostmi; v ostatním však musí býti jakási nerovnost a odstupňovanost, jak jí potřebuje blaho rodiny a náležitá jednota a pevnost domácnosti a řádu.

Přizpůsobení práv ženy potřebám doby

78. Když se někde musí nějak změnit sociální a hospodářské postavení provdané ženy vzhledem na změny v kulturních a hospodářských poměrech, jest úkolem státní moci, aby přizpůsobila práva manželčina současným potřebám a požadavkům s náležitým zřetelem k tomu, čeho vyžaduje zvláštní ráz ženské přirozenosti, dále mravnost a počestnost a konečně společné blaho rodiny. Nedotčen však musí při tom zůstatí podstatný řád rodiny, protože ten byl zřízen autoritou a moudrostí Boží a tedy autoritou vyšší, než je lidská, a proto nemůže býti změněn státními zákony nebo názory soukromých osob.

c) Bludné nauky o manželské lásce:

nemůže býti vybudována na prchavé citové náklonnosti

79. Než moderní nepřátelé manželství jdou ještě dále. Na místo upřímné a opravdové lásky, která je základem manželského štěstí a vroucí sladkosti, zavádějí jakýsi slepý souzvuk povah a citovou náklonnost, kterou nazývají sympatií; když tato sympatie přestane, pak - podle jejich učení - uvolňuje se pouto, které jediné je pojilo; nastává úplná rozluka. - Co to znamená jiného, než stavěti dům na písku? Jakmile bude takový dům vystaven náporu vichrů, ihned - praví Kristus Pán - bude otřesen a zřítí se: "A zavály větry a obořily se na ten dům. I padl a pád jeho byl hrozný." (*Matouš 7, 27.*) Naopak, který dům byl vystavěn na skále, to jest na vzájemné lásce mezi manžely, a byl utvrzen dobře uváženým a trvalým splynutím duší, tím žádné protivenství neotřese a tím méně jej vyvrátí.

D) BOJ PROTI SVÁTOSTNÉMU RÁZU MANŽELSTVÍ

V této otázce je boj proti manželství nejhorší

80. Až dosud jsme obhajovali, ctihodní bratří, první dvě dobra křesťanského manželství, proti nimž pracují nynější ničitelé společnosti. Protože však dobro třetí, svátostnost manželství, daleko ještě vyniká nad první dvě, není divu, že tito nepřátelé ještě mnohem vášnivěji útočí především proti této vznešené stránce manželství. Vykládají především, že manželství je záležitost čistě světská a ryze občanská a že je bezpodmínečně nepřipustno, aby pravomoc v otázkách manželských byla přenechávána společnosti náboženské, to jest Církvi Kristově, má náležeti výlučně státu. K tomu však dodávají, že manželská smlouva musí býti osvobozena od jakéhokoli nerozvížitelného pouta, tím, že se rozluky budou nejen trpěti, nýbrž že budou schváleny zákonem. Takto konečné manželství bude olou-peno o všechnu posvátnost a poklesne mezi čistě světské a občanské záležitosti.

Trojí cíl boje proti svátostnosti

81. Předně stanoví zásadu, že občanský úkon sám se má považovati za pravou smlouvu manželskou (*jmenují to občanské manželství*); úkon náboženský však že je jen podružným dodatkem, nebo má prý se trpěti nanejvýše u příliš pověřeného lidu. Dále chtějí, aby bez jakýchkoli překážek se uzavírala manželství mezi katolíky a nekatolíky bez jakéhokoli zřetele k náboženským předpisům; žádati o souhlas náboženskou vrchnost že je zbytečno. Druhá věc, která z toho vyplývá: úplné rozluky

jsou prohlašovány za oprávněné a vychvalují a podporují se ty občanské zákony, jež jsou úplně rozluce příznivé.

1. POPIRÁNÍ NÁBOŽENSKÉ POVAHY MANŽELSTVÍ

Viz podrobné vývody Lva XIII

82. Co je potřebí poznamenati stran náboženské povahy každého manželství a v míře tím větší svátostného manželství křesťanského, o tom velmi obšírně jedná a přesvědčivými závažnými důkazy zdůvodňuje encyklika Lva XIII., o které jsme se již několikrát zmínili a o níž výslovně jsme prohlásili, že ji bereme za svou. Proto k ní zde odkazujeme a domníváme se, že stačí teď jen něco málo z ní zopakovati.

Svědectví rozumu a dějin

83. Již pouhým světlem rozumu, zvláště zkoumáme-li staré památky dějinné, dotazujeme-li se stálého přesvědčení a vědomí národů, obracíme-li se o poučení ke zvyklostem a mravům všech národů, dostatečně poznáváme, že cosi posvátného a náboženského jest již i v přiroze-ném manželství, "cosi co nepřistupuje pouze zvenčí, nýbrž co je vrozeno, co není pouze od lidí přijato, nýbrž co tkví v přirozenosti", protože "Boha má za původce a protože bylo hned od počátku předobrazem Vtělení Slova Božího". (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.*) Tato posvátná stránka manželství, úzce související s náboženstvím a svatým řádem věcí, má svůj základ v onom božském původu manželství, o němž jsme mluvili výše; dále v jeho účelu: aby bylo zplozeno a vychováno pro Boha potomstvo a aby i manželé k Bohu

přilnuli, navzájem se v tom podporující v křesťanské lásce; a konečně v přirozeném úkolu manželství, jak je ustanovil Bůh Stvořitel ve své neskonale prozřetelnosti, že totiž má být jakoby cestou, kterou se převádí život, čímž rodiče takřka jako služebníci slouží Boží všemohoucnosti. K tomu přistupuje nová důstojnost ze svátosti, kterou manželství křesťanů stalo se čímsi nevýslovně důstojným a bylo povýšeno k takové vznešenosti, že se jeví Apoštolu "velikým tajemstvím", "ve všem ctihodným". (*Sr. k Efes. 5, 32; k Židům 13, 4.*)

Proto manželé at' se chovají k manželství jako k věci svaté

84. Tento posvátný ráz manželství a jeho hluboký smysl jakožto obraz milostiplného spojení mezi Kristem a Církví žádá od snoubenců posvátnou úctu ke křesťanskému sňatku a svatou snahu, aby jejich manželství, ve které hodlají vstoupiti, co nejvíce se blížilo k onomu přesvatému pravzoru.

2. NEBEZPEČÍ MANŽELSTVÍ SMÍŠENÝCH

Církev se k nim chová odmítavě

85. Velmi v této věci chybují a někdy ne bez nebezpečí pro věčnou spásu, kdo lehkomyšlně vcházejí do smíšených manželství, od nichž z velmi vážných důvodů odvrací své dítky Církev ve své mateřské lásce a prozíravosti, jak je patrné z četných jejích projevů, shrnutých v církevním zákoníku v onom kánonu, ve kterém se stanoví: "Velmi přísně Církev všude zakazuje, aby se uzavíralo manželství mezi dvěma osobami, z nichž jedna je katolická, druhá náleží k sektě heretické

nebo schismatické; kdyby tu bylo nebezpečí odpadu pro katolického manžela a pro potomstvo, manželství je zakázáno také samým zákonem Božím." (*Codex Jur. Canon., c. 1060.*) Neodpírá-li Církev v těchto svých velmi přísných předpisech někdy dispens z důvodů časových, věcných nebo osobních (právo Boží musí arci při tom zůstatí nedotčeno a nebezpečí odpadu musí býti pokud možno oddáleno vhodnými opatřeními), tož přesto je těžko možno, aby katolický manžel neutrpěl značné škody z tohoto manželství.

Jsou nebezpečím pro náboženský život

86. Odtud pramení nezřídka onen žalostný odpad dítek od náboženství nebo aspoň prudké klesání v onu náboženskou nedbalost a lhostejnost, která jest již docela blizoučko nevěry a bezbožnosti. I to ještě přistupuje, že při smíšených sňatcích jest mnohem obtížnější dospěti k oné živé jednotě duší, k onomu tajemství, o kterém jsme pravili, že jest obrazem tajemného spojení Církve s Kristem.

Jsou pohromou pro jednotu duší

87. Snadno se dostaví nedostatek srdečnějšího společenství duší, které má býti známkou, chloubou a ozdobou křesťanského manželství, jako jest odznakem a známkou Církve Kristovy. Neboť pouto vízící duše se přetrhuje nebo aspoň uvolňuje tam, kde jest již odlišnost názorů a různost snah ve věcech nejzazších a nejvyšších, které jsou člověku svaté, to jest v pravdách a citech náboženských. Z toho vzniká nebezpečí, aby neochabla mezi manžely láska, a aby nebyl zviklán pokoj a štěstí

rodiny, neboť pokoj a štěstí vyvěrají hlavně z jednoty srdcí. Neboť jak již před mnoha staletími definovalo staré Římské právo: "Sňatek je spojení muže a ženy a pospolitost všeho života a společenství všeho božského i lidského práva." (*Modestinus - in Digest. 1. 23, 2: De ritu nuptiarum) 1. 1 Regularum.*)

3. ROZLUKA MANŽELSKÁ

a) Cíle a odůvodňování snah o rozluky

Rozluka se stále více usnadňuje

88. Avšak jak jsme již uvedli, ctihodní bratří, největší překážkou této obnovy a dokonalosti manželství, ustanovené Kristem Vykupitelem, jest co den vzrůstající usnadněnost rozluky. Ba dokonce stoupenci novopohanství, nic nedbajíce smutných zkušeností, den ode dne rozhořčeněji pokračují ve svých útocích proti posvátné nerozlučitelnosti a proti zákonům, které jsou jí příznivé, a tvrdí, že musí býti prohlášena dovolenost rozluky, to jest, že mají býti zastaralé zákony nahrazeny zákonem jiným, prý lidštějším.

Kterými důvody bývá nutnost rozluky dokazována

89. Uvádějí sice mnoho důvodů pro rozluky, a rozmanitých; jedny, mající svůj zdroj v chybě nebo vině osob, jiné, spočívající ve věcech (prvé nazývají subjektivní příčiny, druhé objektivní); pak vše, co manželský život činí příliš tvrdým a odporným. Tyto příčiny a zákony se snaží rozmanitě odůvodňovati. Především blahem obou manželů a každého z nich, buď že jeden je nevinný a tedy požívá práva odejít od vinného, nebo dopustil se těžké viny a proto musí pryč,

aby soužití nebylo odporné a z donucení. Dále zájmem dítěte, které jest olupováno o správné vedení nebo s cesty ctnosti, na niž dřív bylo uvedeno, velmi snadno je strženo dolů, když bývá svědkem zhoubného příkladu hádek mezi otcem a matkou a jiných špatnosti. Konečně blahem společnosti, které žádá, předně aby vůbec byla zrušena ta manželství, která již nic neznamenají pro dosažení cíle, pro něž jsou zřízena; za druhé, aby manželům zákonem byla dána možnost odejít, i z toho důvodu, aby se předešlo zločinům, jichž by se bylo snadno obávati při společném soužití takových manželů z toho důvodu, aby nebyl co den více na smích soudcovský úřad a státní autorita, protože manželé, aby dosáhli vytouženého soudního prohlášení rozluky, buď úmyslně se dopouštějí zločinů, pro které může soudce podle zákona rozloučiti manželství, nebo drze lhou a křivě přísahají před soudcem, že se jich dopustili (ačkoli soudce sám dobře vidí, co se tu děje).

Proto vykládají, že zákony se musejí stůj co stůj přizpůsobiti všem těmto potřebám a změněným poměrům časovým, názorům lidstva, státním zařízením a mravům; každá z těchto příčin, a hlavně, vezmeme-li je všechny dohromady, více, než dostatečně prý dosvědčují, že z určitých důvodů je naprosto nutno povoliti možnost rozluky.

Cíle radikálních stoupenců rozluky

90. Jiní v nepochopitelné opovážlivosti zašli ještě dále. Míní, že manželství jakožto čistě soukromá smlouva musí býti úplně ponecháno souhlasu a soukromé libovůli obou smluvních stran, jak je tomu při ostatních

soukromých smlouvách. Proto prý může být rozloučeno bez jakékoli příčiny.

b) Zákon Boží rozluku odsuzuje

Slova Písma svatého

91. Avšak také proti všem těmto šílenostem stojí, ctihodní bratří, jediný zákon Boží ve své naprosté jistotě, v plném rozsahu potvrzený Kristem, a žádná lidská rozhodnutí, *žádná usnesení národů, žádná vůle zákonodárců nemůže oslabiti jeho platnosti: "Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj."* (Matouš 19, 6.) A kdyby člověk proti právu rozloučil, toto rozloučení nebude platiti nic. Právem tedy, jak jsme již vícekrát viděli, Kristus sám řekl: "Každý, kdo propouští manželku svou a jinou si běře, cizoloží; a kdo si běře propuštěnou od muže, cizoloží." (Lukáš 16, 18.) A tato slova Kristova platí o každém manželství, také o manželství pouze přirozeném a zákonném. Neboť každé pravé manželství je nerozlučitelné, a proto rozhodovati o přípustnosti rozluky jest úplně mimo pravomoc manželů a mimo pravomoc jakékoli světské autority.

Učení církevního sněmu tridentského

92. Rovněž je nutno oživiti si v paměti slavnostní soud, kterým církevní sněm tridentský zavrhl pod trestem vyloučení z Církve tyto bludy: "Kdyby někdo řekl, že svazek manželský může být rozloučen pro heresi nebo pro obtížnost soužití nebo pro zlomyslné opuštění druhého: budiž z Církve vyobcován." (Koncil trident., zased. 24 c. 5.) "Kdyby někdo řekl, že Církev bloudí, když učila a učí, že podle učení evangelia a apoštolů

svazek manželský nemůže býti rozloučen pro cizoložství jednoho z manželů, a že do jiného manželství, dokud je druhý manžel živ, nemůže vstoupiti ani jeden ani druhý, ba ani ten z manželů, který je nevinný a nezavdal příčiny k cizoložství; a že cizoloží manžel, jenž, propustiv cizoložnici, pojal jinou manželku, a manželka, která, opustivši cizoložníka, provdala se za jiného: budiž z Církve vyobcován." (*Koncil trident., zased. 24., hl. 7.*)

Ze žádného důvodu není rozlučka možná

93. Když tedy nebloudila a nebloudí Církev zastávajíc ve všech dobách tuto nauku, a když tedy je naprosto jisto, že svazek manželský nemůže býti rozloučen ani pro cizoložství, pak ještě mnohem menší váhu jistě mají ostatní, mnohem slabší, uváděné důvody rozluky, a není třeba se jimi obírat.

c) Neopodstatněnost námitek proti nerozlučnosti

Pro nejhorší případy stačí neúplný rozvod

94. Ostatně lze snadno odpovědět na námitky proti pevnosti manželství s onoho trojího hlediska. Neboť všechny ony závady lze odvrátiti a nebezpečí zažehnati tím, že v oněch krajních okolnostech se povolí nedokonalý rozchod manželů, to jest takový, že svazek manželský zůstane nedotčen a bez poruchy, což připouští i církevní zákon jasnými slovy kánonů, jež podávají zásady pro rozvod od stolu a lože a spolubydlení. (*Codex Juris canon., cc. 1128 sqq.*) Stanoviti příčiny, podmínky a způsoby takového rozvodu, dále zabezpečující opatření, aby bylo postaráno i o výchovu dětí i o blaho rodiny, a aby se, pokud je to možno, předešlo všem nevýhodám

pro manžela, pro děti a také pro občanskou společnost, to bude úkolem církevních zákonů, a aspoň z části také zákonů státních, pokud běží o občanskou stránku a občanské účinky.

d) Kletba rozluky

95. Tytéž důvody, které bývají uváděny, aby se dokázala nerozlučitelná pevnost manželství, a jichž jsme se nahoře dotkli, platí stejně i na odůvodnění, že rozlučka není nutností a že není ani možná, dále že žádná autorita nemá moci ji povolit; a kolik skvělých výhod mluví pro nerozlučitelnost, tolik škod mluví proti rozluce, a to škod nesmíme osudných jak pro jednotlivce, tak i pro veškerou lidskou společnost.

Neštěstím pro manžely

96. A tak, abychom se znova vrátili k myšlence svého předchůdce, sotva je třeba vykládati, že rozluky nesou s sebou právě takovou úrodu škod, jako nerozlučitelná pevnost manželství v sobě zahrnuje přemíru požehnání. Zde, kde je svazek nedotknutelný, vidíme manželství zabezpečená a jistá; tam, při možnosti, ba dokonce při nebezpečí rozluky manželů, i samy smlouvy manželské stávají se vratkými nebo aspoň jsou doprovázeny úzkostlivými obavami. Zde vzájemná blahovůle a společenství statků podivuhodně upevněny; tam žalostně zeslabeny již pouhou možností rozluky. Zde účinné prostředky na zabezpečení čisté věrnosti manželů; tam nebezpečné pobídky k nevěrnosti. Zde příznivá půda pro přijetí, ochranu a výchovu dítek; tam těžké závady i po té stránce. Zde řada zdrojů svarů mezi rodinami a

příbuznými ucpána; tam se naskýtá k tomu příležitost příliš často. Zde jiskry, z nichž mohou vzejíti sváry, uduší se dost snadno; tam je jisker více a rozletují se mnohem dále. Zde důstojnost a úloha žen v rodině i v občanském životě zas obnovena v plné výši; tam žalostně snížena, poněvadž ženy upadají v nebezpečí, "aby je nestihla opuštěnost, až poslouží vášni mužů". (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.*)

Neštěstím pro společnost

97. Zakončeme velmi vážnými slovy Lva XIII. Poněvadž ke zhoubě rodin "a ke zničení moci státu nic tak nenapomáhá jako zkáza mravů, snadno pochopíme, že pro blaho rodin a států jsou velikým neštěstím rozluky, které vyvěrají z pokleslé mravnosti národů, a jak učí zkušenost, otvírají dokořán bránu ještě nemravnějším zvykům v životě rodinném i veřejném. Tato zla se ukáží ještě mnohem vážnějšími, uváží-li se, že nebude moci, která by dovedla možnost rozluky, jednou povolenou, udržeti v určitých nebo předem stanovených mezích. Neboť veliká je moc příkladu, ale ještě větší je moc vášně; příklad a vašeň budou stálou pobídkou, aby touha po rozlukách, pořád dále se rozlévající, zachvacovala stále větší počet lidí, jako nemoc šířená nákazou, jako příval vod, který, prothlav hráze, se valí po polích a vše zaplavuje." (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.*)

Poučení z dějin

98. Proto - jak se čte v těžce encyklice - nezmění-li se smýšlení, stále se budou muset strachem chvěti rodina a společnost, aby nebyly bídňě uvrženy v úplný rozvrat a

chaos." (*Lev XIII., enc. Arcanum. 10. února 1880.*) Jak pravdivě to všechno bylo již před padesáti roky prorokováno, hojně dokazuje co den vzrůstající zkáza mravů a neslýchaný mravní úpadek rodiny v těch krajích, kde plně vládne komunismus.

III. ČÍM POMOCI MANŽELSTVÍ

99. Až dosud jsme, ctihodní bratři, s úctou a obdivem uvažovali, co Tvůrce a Vykupitel našeho pokolení ustanovil o lidském manželství, a současně jsme pociťovali bolest, že lidské vášně, bludy a neřesti maří a šlapou tak láskyplný úradek Boží dobroty. Je tedy teď vhodné, abychom Svou mysl s jakousi oteckou starostlivostí obrátili k tomu, abychom našli přiměřené prostředky, které by odpomohly zhoubným zlořádům, jež jsme vypočetli, a které by znova všude dopomohly manželství k náležité úctě.

1. PROSTŘEDEK VŠEOBECNĚ PLATNÝ

Každou vadnou instituci zreformuješ, upravíš-li ji znova podle ideje Boží

100. Pro ten účel bude dobré, připomeneme-li si nezvratně pevnou zásadu, která má slavnou pověst ve zdravé filosofii a proto i v posvátné teologii: *cokoli se odchýlilo od svého původního stavu, může se vrátiti zpět v původní a své přirozenosti přiměřený stav jenom tehdy, když se to zase uspořádá podle Boží myšlenky, která, jak učí sv. Tomáš Aqu., (Sv. Tomáš, S. th. I. II. q. 91 a. 1-2.) jest pravzorem správnosti. Právem to zdůrazňoval náš předchůdce Lev XIII. blahé paměti proti naturalistům těmito velmi vážnými slovy: "Bohem byl dán zákon, aby*

zařízení, jichž původcem jest Bůh a příroda, se jevila tím užitečnějšími a prospěšnějšími, čím více zůstávají ve svém prvotním stavu, bez poruchy a beze změn, protože Tvůrce všech věd dobře ví, co je dobré pro zřízení jednotlivých věcí a jejich zachování, a všecky svým rozumem a svou vůlí uspořádal tak, aby každá vhodně dosahovala svého účelu. Avšak chce-li lidská nerozvážnost a špatnost měniti a rozvracetí řád s velikou prozíravostí uspořádaný, tu i zřízení nejmoudřejší a nejprospěšnější počínají škoditi nebo přestávají prospívati, buď že změnou ztrácejí svou schopnost působiti dobro, nebo protože Bůh sám chce jimi takto trestati lidskou pýchu a opovážlivost." (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.*)

Platí i o manželství

101. Aby se tedy vrátil správný řád v otázce manželské, je zapotřebí, aby si všichni uvědomili božskou ideu manželství a měli snahu podle ní se zařídit.

2. JE NUTNO PĚSTITI OPRAVDOVÝ NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT

Neovládne vášní, kdo se nedoveđe podříditi Bohu

102. Protože však největší překážkou proti léto snaze je především mocná nezrocená žádostivost, která arci je hlavní příčinou, proč se hřeší proti svatým zákonům manželským, protože dále člověk nedoveđe udržeti v poddanství svých vášní, dokud sám dříve není poddán Bohu, proto podle řádu Bohem stanoveného bude prvním úkolem Bohu se podříditi. Neboť je nezvratným zákonem: *Kdo se Bohu podrobuje, s radostí zjistí že za*

pomoci milosti Boží stává se pánem nad žádostivostí a nad hnutím svého nitra; kdo se však proti Bohu vzpírá, s bolestí zkusí, jak těžký boj proti němu povedou divoké vášně.

To jest učení sv. Augustina

Moudrost tohoto zařízení takto vysvětluje sv. Augustin: "Tak je to v pořádku: co je nižší, ať je podřízeno tomu, co je vyšší; a ať ten, kdo chce, aby mu bylo poddáno, co je nižší, podrobuje se tomu, kdo je vyšší než on. Uznej řád, hledej pokoj! *Ty Bohu, tobě tělo.* Co je spravedlivějšího? Co je krásnějšího? Ty vyššímu, nižší tobě: služ Tomu, jenž tě stvořil, aby tobě sloužilo, co bylo stvořeno pro tebe. Neboť neznáme takového řádu, ani nedoporučujeme takovýto řád: *Tobě tělo a ty Bohu!* Nýbrž: *Ty Bohu, a tobě tělo!* Opopvrhuješ-li snad tím *Ty Bohu*, nikdy nedocílíš toho *Tobě tělo.* Ty, který neposloucháš Boha, jsi trýzněn od otroka." (*Sv. Augustin, Enarrat. in Psal. 143.*)

To jest i nauka sv. Pavla

103. Tento řád Boží moudrosti dosvědčuje z vnukání Ducha svatého sám blahoslavený Učitel národů. Neboť když vzpomenu starých filosofů, kteří, když s jistotou poznali existenci Stvořitele všeho světa, odmítli se Mu klaněti a uctívati Jej, píše: "Proto je Bůh vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých;" a dále: "Proto je Bůh vydal v náruživosti hanebné." (*K Řím. 1, 24, 26.*) "Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost," (*Jak. 4, 6.*)

bez které, jak napomíná týž Učitel národů, člověk nemůže zkrotiti vzpurné žádostivosti. (*K Řím. 7-8.*)

Proto snoubenci bud'těž vřele oddáni Bohu

104. Bezuzdné útoky smyslnosti nemohou tedy býti náležitě ovládnuty, než když se napřed člověk pokorně podrobí svému Stvořiteli se zbožností a úctou. Proto je nejnnutnější věcí, aby křesťanské snoubence zcela pronikala vroucí a upřímná oddanost k Bohu, která by postupovala veškeren jejich život, a aby mysl i vůli postupovala nejvyšší úcta k Boží velebnosti.

Prospěšnost úkonů zbožnosti

105. Velmi správně tedy a docela v duchu křesťanství jednají ti duchovní správcové, kteří manžele, aby se neodchýlili v manželství od zákona Božího, vybízejí k úkonům zbožnosti: aby se zcela Bohu oddali, vytrvale prosili o jeho pomoc, přijímali svátosti a stále v sobě pěstili a si zachovávali zbožné a ve všem oddané smýšlení k Bohu.

Čisté přirozené prostředky k ovládnutí vášní nestačí

106. Jsou však na velikém omylu ti, kdo nechávají stranou tyto nadpřirozené prostředky a nedbají o ně a myslí, že použitím a vynálezy přírodních věd (biologie, vědy o dědičnosti a pod.) je možno přiměti lidi, aby ovládli své vášně. Tím nechceme říci, že by se měly podceňovati přirozené prostředky, pokud jsou mravně nezávadné. Neboť týž jest původce i přírody i milosti, Bůh, jenž statky řádu přirozeného i nadpřirozeného dal k

používání a k prospěchu lidem. Proto smí a má se lidem pomáhati také přirozenými prostředky; ale *bloudí ti, kdo se domnívají, že přirozené prostředky stačí k zajištění čistoty manželské smlouvy*, nebo si myslí dokonce, že je v nich ještě větší síla a účinnost než v pomoci nadpřirozené milosti.

3. JE NUTNO ŠÍŘITI SPRÁVNÉ POZNATKY O MANŽELSTVÍ

a) Nezbytnost učitelského úřadu Církve právě v manželských otázkách

107. Ale toto uspořádání manželství a manželské mravnosti podle Božích zákonů o manželství - a bez tohoto uspořádání každá snaha o obrodu manželství musí zůstatí bezúspěšná - předpokládá, by všichni mohli hbitě, s pevnou jistotou a bez jakéhokoli příměšku bludu poznati, které to jsou zákony. Ale každý vidí, kolika klamům by se otevřel přístup a jak veliké bludy by se přimísily k pravdě, kdyby jednotliví lidé při hledám těch zákonů si měli pomoci pouhým světlem rozumu aneb kdyby měly býti objeveny soukromým výkladem zjevené pravdy.

Co platí o mnohých jiných pravdách mravního řádu, toho je třeba dbáti nejvíce při pravdách, jež se vztahují k manželství, kde rozkošnická vášeň snadno může přepadnouti slabou lidskou vůli a obelstíti ji a svěsti; a to tím spíše, protože zachovávání zákona Božího ukládá manželům těžké oběti a po dlouhou dobu; a na tyto oběti křehký člověk, jak učí zkušenost, se vymlouvá, aby se vyhnul zachovávání Božího zákona.

Je nutno ochotně Církve poslouchati

108. Proto, aby rozum lidský osvěcovalo a mravům za směrnicí sloužilo pravé a správné poznání zákona Božího a nikoliv nějaký zákon Boží vymyšlený a znetvořený, ke zbožné oddanosti k Bohu a ke snaze ho poslouchati musí se přidružiti upřímná a pokorná poslušnost k Církvi. Neboť Církev ustanovil sám Kristus Pán učitelkou pravdy, také v otázce zásad, kterými se má řídit mravní život, ačkoliv tu může mnoho poznati již pouhý rozum lidský. Neboť Bůh při přirozených pravdách náboženství a mravnosti ke světlu rozumu přidal ještě zjevení, aby to, co je správné a pravdivé, "také při nynějším stavu lidstva ode všech mohlo býti poznáno hbitě, s pevnou jistotou a bez jakéhokoli příměšku bludu"; (*Koncil Vatik., zased. 3, c. 2.*) a pro týž účel ustanovil Církev strážkyní a učitelkou veškeré pravdy o náboženství a mravech. Věřící tedy musejí, aby se uchránili bludů v názorech a špatnosti v mravech, poslouchati Církve a podřizovati se jí s celou svou duší. A aby se sami neolupovali o pomoc poskytnutou od Boha s tak štědrá dobrotou, nezbytně musejí tuto poslušnost zachovati nejen vzhledem k slavnostnějším definicím Církve, nýbrž také v náležitě míře i k ostatním konstitucím a rozhodnutím, kterými se zakazují a odsuzují některé názory jako nebezpečné nebo špatné. (*Sr. Koncil Vatik., zased. 3, c. 4; Codex Juris Canon. c. 1324.*)

Nedůvěřuj v těch těžkých otázkách příliš vlastnímu rozumu!

109. Proto ať věřící také v těchto otázkách o manželství, jak dnes bývají předmětem rozhovorů a úvah, se mají na pozoru, aby nespolehali příliš na vlastní úsudek, a aby se

nedali svéstí bludnou svobodou lidského rozumu, již nazývají "autonomie". Neboť naprosto se přičí opravdovému křesťanskému jednání, aby člověk tak pyšně důvěřoval svému rozumu, že by chtěl uznati za pravdivé jen to, co sám z vnitřní povahy poznal, a aby považoval Církev - jež byla od Boha poslána, aby byla učitelkou a vedoucí národů - za nedostatečně obeznámenou s moderním světem a poměry, nebo kdyby projevoval souhlas a poslušnost jen v těch záležitostech, které - jak jsme řekli výše - nařídila slavnostnějšími definicemi, jako by bylo dovoleno důvodně se domnívati, že ostatní její rozhodnutí jsou buď zatížena bludem nebo že není dost jisto, zda jsou plně pravdivá a zda plně vyhovují požadavkům mravnosti. Naopak každý opravdový věřící křesťan, ať učený nebo neučený, ve všem, co má vztah k víře a mravům, nechá se řídit a vésti svatou Církvi Boží prostřednictvím jejího nejvyššího pastýře římského, který sám je řízen Ježíšem Kristem Pánem naším.

b) Jaké prostředky a cesty voliti pro poučování

110. Když tedy při všem musíme míti na mysli zákon a plán Boží, aby se uskutečnila všeobecně a trvale obroda manželství, bude arci velmi důležitě, aby byli věřící řádně o manželství poučeni slovem a písmem, ne pouze jednou a povrchně, nýbrž často a důkladně, jasnými a závažnými důkazy, aby takové pravdy pronikly rozum a mocně působily na srdce. Ať také znají a často si rozvažují, jak velikou moudrost, svatost a dobrotu ukázal Bůh k lidstvu, když zřídil manželství, zabezpečil je posvátnými zákony a především když je podivuhodně povýšil na důstojnost svátosti, kterou jest pro křesťanské manžele otevřen tak hojný zdroj milosti, že mohou v

čistotě a věrností sloužiti velmi vznešeným účelům manželství k prospěchu a spáse manželů samých a dětí a k blahu celého národa a všeho lidstva.

Usilovně šířme pravdu, když s úsilím je šířen blud!

111. Skutečně: věnují-li se dnešní škůdcové manželství cele tomu, aby přednáškami, spisy, knihami, brožurami a nesčíslnými jinými způsoby rozvraceli názory, kazili srdce, zesměšňovali manželskou čistotu a vychvalovali zrovna nejošklivější neřesti, tož je tím více vaší povinností, ctihodní bratří, které "Duch svatý ustanovil biskupy, abyste řídili Církev Boží, které dobyl krví svou", (*Skutky ap. 20. 28.*) s nejvyšším úsilím o to pečovati, abyste vy sami přímo a kněží vám svěřeni, ale vedle toho také účelně vybraní a na pomoc hierarchickému apoštolátu povolání laici z Katolické akce, po níž tak velice toužíme a kterou tak důtklivě doporučujeme, jak vám to jen bude možno stavěli proti bludu pravdu, proti potupné neřesti jas čistoty, proti otroctví vášní svobodu dětí Božích, (*Jan 8, 32 ss., ke Gal. 5, 13.*) proti zavržitelné snadnosti rozluky trvalost ryzí lásky v manželství a až do smrti neporušené přísahy věrnosti.

c) Ovoce poučování

Záchrana před modloslužbou těla

112. Tím se docílí, že věřící budou z celé duše Bohu děkovati za to, že Jeho příkaz je poutá, a že jakási sladká moc je nutí, aby se chránili co nejpečlivěji jakékoli modloslužby těla a nečestného otročení žádostivosti; že jsou dále mocně odstrašováni a že vši silou sami se

odvracejí od oněch hanebných názorů, které na hanbu lidské důstojnosti slovem i písmem jsou právě nyní šířeny pod jménem "dokonalého manželství", a které konec konců z tak zvaného dokonalého manželství dělají jen "dokonale znesvěcené manželství", jak již bylo řečeno, a to plným právem.

d) Způsob poučování

Ne široké a nebezpečné pohlavní poučování

113. Toto zdravé poučování a zdravá náboženská nauka o křesťanském manželství bude se ostře lišiti od onoho přepjatého fyziologického poučování, kterým dnes mnozí tak zvaní reformátoři manželského života chtějí prokazovati službu manželům, ze široka vykládající o těchto fyziologických otázkách; tak však spíše učí umění chytře hřešiti než ctnosti čistě žíti.

S horlivostí!

114. A tak, ctihodní bratří, s celou duší ztotožňujeme se s oněmi slovy, kterými náš předchůdce Lev XIII. blahé paměti ve svém okružním listu o křesťanském manželství promluvil k biskupům celého světa: "Nebojte se žádné námahy, vynakládejte veškerou svou autoritu, aby u národů vám svěřených bez porušení a v nezkalené čistotě se zachovávala nauka, kterou nám odevzdali Ježíš Kristus a apoštolé, tlumočníci nebeské vůle, a kterou Církev katolická se zbožnou úctou sama zachovávala a příkazovala věřícím zachovávat po všechny časy. (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. března 1880.*)

4. VĚRNÉ ZACHOVÁVÁNÍ PŘÍKAZŮ BOŽÍCH O MANŽELSTVÍ

Podle vůle Boží ať manželé skutečně žijí!

115. Avšak ani třeba nejlepší poučování Církve nestačí k tomu samo, aby zase došlo k obrodě manželství podle zákona Božího; i kdyby manželé dobře znali učení o křesťanském manželství, tož přece je nezbytno, aby k tomu ještě přistoupila s jejich strany neochvějná vůle zachovávatí Boží a přirozený svatý zákon o manželství. A ať si jiní tvrdí a šíří slovem a písmem cokoli, pro manžely musí pevně a stále platiti svatý a slavnostní zákon: že chtějí ve všem, co se vztahuje k manželství, bez váhání státi při Božích příkázáních; že si budou vždycky navzájem z lásky poskytovatí pomoc; že budou zachovávatí věrnost čistoty; že se nikdy neproviní proti pevností svazku; že práv manželstvím získaných vždy budou používatí jen křesťansky a s měrou, zvláště v první době manželství, aby oba, kdyby snad později poměry po nich žádaly zdrženlivost, snáze dovedli zachovatí zdrženlivost, protože se naučili ovládati již dříve.

Ať často rozjímají o důstojnosti a milostech manželství

116. Aby však manželé pojali, zachovali a provedli toto pevně předsevzetí, k tomu jim velmi bude napomáhati časté rozjímání o svém stavu a pečlivá vzpomínka na přijatou svátost. *Ať stále mají na paměti, že pro úkoly a důstojnost svého stavu byli jako posvěceni a posílení zvláštní svátostí, jejíž účinná síla stále trvá, ačkoli nevtiskuje nezrušitelného znamení.* Ať si tedy rozjímají slova svatého kardinála Roberta Bellarmina, plna opravdu jisté útěchy, který s jinými slavnými bohoslovci

takto zbožně smýšlí a píše: "Na svátost manželství možno hleděti s dvojího hlediska: předně, když se uzavírá; a dále, jak trvá. Neboť tato svátost jest jako eucharistie, která je svátostí nejen v okamžiku proměňování, nýbrž i když přítomnost Páně trvá; neboť pokud manželé jsou živi, jest vždy jejich soužití svátostí Kristovou a Církve." (*Sv. Rob. Belarminus, De controversiis t. III, De matrim. contr. II, c. 6.*)

At' s milostmi manželství spolupůsobí

117. Aby však milost této svátosti projevila svou plnou účinnost, musí se k ní připojiti, jak jsme již upozornili, součinnost manželů, pozůstávající v tom, aby svědomitě, jak jen na to jejich síly vystačí, plnili své povinnosti. *Neboť jako v rádu přirozeném lidé musejí usilovně a příčinnivě cvičiti schopnosti a síly od Boha jim propůjčené, mají-li plně vyvinouti svou účinnost, a kdyby jich necvičili, nesloužily by jim k žádnému užitku, právě tak je nutno pěstiti pilně vlastním přičiněním síly nadpřirozené, kterých se duši dostalo svátostí a které v duši zůstávají.* At' tedy manželé nezanedbávají milosti, která v nich jest, (*Sr. I. k Timoth. 4, 14.*) nýbrž at' se odhodlají k svědomitému zachovám svých povinností, i když třeba je to námáhavé, a pak zkusí, jak den ode dne jest účinnější moc oné svátosti. A kdyby někdy cítili, že strasti a námahy jejich postavení a života příliš těžce na ně doléhají, at' nemalomyslní, nýbrž at' si pomyslí, že jaksi jim bylo řečeno, co psal o svátosti kněžstva sv. apoštol Pavel svému milovanému žáku Timoteovi, téměř již zlomenému námahami a potupami: "Připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládáním rukou mých. Vždyť Bůh nedal nám ducha

bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky a střízlivosti." (II. k *Timoth. 1. 6-7.*)

5. NUTNOST DOBRÉ PŘÍPRAVY NA MANŽELSTVÍ

a) Příprava vzdálená

Začítí s přípravou hned v dětství!

118. Avšak to vše závisí, ctihodní bratří, z velké části na náležité přípravě manželů na manželství, a to přípravě jak vzdálené, tak i bezprostřední. Vždyť nelze popírat, že *pevný základ pro šťastné manželství a neblahý osud manželství nešťastného se připravuje hned v dětství a mládí výchovou hochů a dívek*. Neboť jest odůvodněná obava, že ti, kdo před manželstvím ve všem hledali jen sebe a zájmy své, kteří hověli svým choutkám a vášním, budou právě takoví v manželství, jací byli před manželstvím; rovněž že budou konečně sklízeti, co rozsévali (*Sr. ke Galat. 6, 9.*) - v domácnosti zármutek, žalost, vzájemné opovržení, hádky, třenice, znechucení a odpor proti společnému životu, a co je hlavní, že se sami shledají se svými nezkrocenými vášněmi.

Jen dobré vychování manželé splní své těžké povinnosti

119. Ať tedy přistupují snoubenci ke sňatku se správným smýšlením a s dobrou přípravou, aby si mohli přiměřeně pomáhati při snášení životních obtíží, a ještě více, aby se podporovali v péči o věčnou spásu a při sebevýchově ve vnitřního člověka v míru věku plnosti Kristovy. (*Sr. k Efes 4, 13.*) To přispěje také k tomu, že sami budou milovaným dětem opravdu tím, čím Bůh chce mít rodiče

pro dívky: aby totiž otec byl opravdovým otcem, matka aby byla opravdovou matkou; aby pro jejich dobrotivou lásku a stálou starostlivost, třeba i při veliké chudobě a uprostřed tohoto slzavého údolí, se stal otcovský dům dítkám jakýmsi zbytkem a vzpomínkou na onen příjemný ráj, v němž postavil Bůh první lidi. Důsledkem toho také bude, že snáze vychovají z dětí dokonalé lidi a dokonalé křesťany, že v nich vypěstí upřímné cítění s katolickou Církví a že jim také vštípí onu lásku k otčině, k níž jsme zavázáni vděčností a oddaností ke své vlasti.

Proto hned od dětství pěstí dobro a potlačuj zlé vášně

120. Takto i ti, kteří již pomýšlejí, že někdy vstoupí v tento posvátný sňatek, i ti, jimž svěřena péče o výchovu křesťanské mládeže, tak si mají uvědomiti důležitost těchto pravd, že musejí již teď připravovati, co je dobré, a již teď předcházeti tomu, co jest osudné; a ať mají na paměti, co jsme řekli v encyklice o výchově: "Hned od dětství tedy je nutno krotiti náklonnosti vůle, jsou-li zvrácené, a podporovati je v rozvoji, jsou-li dobré. Zvláště je třeba, aby mysl dítek byla prosycena naukami Bohem zjevenými a aby srdce bylo síleno pomocí Boží milosti. Bude-li toto chyběti, člověk nebude s to, aby ovládal své vášně, ani nebude plně uskutečněn vychovatelský ideál Církve, kterou Kristus na to vybavil nebeskými naukami a Božími svátostmi, aby byla účinnou učitelkou všech lidí." (*Pius XI., enc. Divini illius magistri, 31. prosince. 1929.*)

b) Příprava blížká

Dobrá volba snoubence

121. K blízké přípravě na dobré manželství hlavně patří starostlivá volba manžela nebo manželky, neboť na této volbě zvláště závisí, zda bude manželství šťastné či ne, poněvadž manžel může býti manželku buď velikou podporou v úsilí vésti v manželství život opravdu křesťanský, nebo velikým nebezpečím a překážkou. Aby tedy manželé nemusili po celý život hořce pykati za svou nerozvážnost, ať zrale uváží, než zvolí osobu, se kterou jim potom bude stále žíti. Při tomto rozvažování ať mají na zřeteli především Boha a pravé náboženství Kristovo, dále blaho své vlastní, druhého manžela, budoucího potomstva a také blaho národa a lidské společnosti, které ze sňatku prameni jako ze svého zřídla. Ať se tedy vroucně modlí o Boží pomoc, aby volili podle křesťanské moudrosti a nikoli pod návaem slepé a nezkrocené vášně, ani ne z pouhé touhy po penězích anebo z jiné méně ušlechtilé pohnutky, nýbrž z opravdové a správné lásky a z upřímné náklonnosti k budoucímu manželku; mimo to ať hledají v manželství ony účely, pro které bylo Bohem ustanoveno.

Dbej při volbě rady rodičů

Ať ani neopomenou při volbě manžela moudře se poraditi s rodiči a ať jejich radu neberou na lehkou váhu, aby se - protože rodiče mají zralejší znalost světa a zkušenost - mohli uchrániti nebezpečného chybného kroku v této věci a aby při vstupu do manželství dosáhli v hojnější míře požehnání čtvrtého Božího přikázání: "Cti otce svého i matku svou (což je prvním přikázáním se zaslíbením), aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi." (*K Efes. 6, 2-3; II. Mojžíš. 20. 12.*)

6. PÉČE O HOSPODÁŘSKÉ POMĚRY MANŽELŮ

Hospodářský nedostatek těžkou překážkou mravního života v rodinách

122. A poněvadž dokonalé zachovávání Božích přikázání a bezúhonnost manželská trpí velikými obtížemi, tíží-li manžely nedostatek hmotných prostředků a veliká chudoba, jest nutno pomáhati jim v jejich nedostatku, jak je to jen možno.

Výdělek otcův má stačiti na výživu rodiny

123. Především pak nutno pracovati o to, co již náš předchůdce Lev XIII. velmi moudře stanovil, (*Lev XIII., enc. Rerum novarum, 15. května 1891.*) aby totiž hospodářské poměry ve státě byly upraveny tak, aby všichni otcové rodin mohli vydělati tolik, kolik je potřebí, aby mohli přiměřeně svému stavu a místním poměrům uživiti sebe, svou manželku a své děti: "neboť hoden je dělník mzdy své". (*Lukáš 10, 7.*) Odpírati tuto mzdu nebo platiti mu mzdu menší, než zasloužil, je těžkým hříchem proti spravedlnosti, a v Písmě svatém se uvádí mezi největšími hříchy; (*Sr. V. Mojžíš. 24, 14-15.*) ani není dovoleno stanoviti mzdy tak nízké, že nestačí za daných poměrů na výživu rodiny.

Manželé sami at' zavčas pamatují na hospodářské potřeby

124. Jest však i o to pečovati, aby i manželé sami, a to již hned dávno před tím než vstoupí ve sňatek, předcházeli nesnázím a těžkostem budoucího života nebo aspoň se snažili je zmenšiti a aby se jim od zkušených lidí dostalo poučení, jak by to mohli úspěšně a poctivě provést. Bude

nutno též učiniti opatření, aby potřebám života - nestačili na to jednotlivci sami - čelili tak, že se spojí s lidmi stejného postavení, a to třeba i pomocí soukromých nebo veřejných sdružení. (*Sr. Lev XIII., enc. Rerum novarum, 15. května 1891.*)

Když manželé sami nestačí, ať pomáhá milosrdenství jednotlivců...

125. Když však tyto zmíněné prostředky nestačí na úhradu potřeb rodiny, zvláště-li je-li větší a méně schopná výdělku, křesťanská láska k bližnímu vyžaduje nesporně, aby křesťanské milosrdenství doplnilo strádajícím to, co chybí, a především, aby bohatí přispívali chudším a aby ti, kdo mají přebytečné statky, nevynakládali jich na věci nepotřebné nebo dokonce neutráceli jich marnotratnicky, nýbrž používali jich na podporu života a zdraví těch, kdo nemají ani věcí nezbytných. Kdo dali ze svého Kristu v chudých, ti obdrží od Pána přehojnou odměnu, až přijde soudit svět; kdo budou jednat opačně, odpykají si své tresty. (*Matouš 25, 34nn.*) Neboť ne nadarmo napomíná Apoštol: "Kdo má statek toho světa a vidí bratra svého, že trpí nouzí a zavře před nim své srdce, která láska Boží zůstává v něm?" (*I. Jan 3, 17.*)

a také stát...

126. Kdyby pak soukromá podpora nestačila, jest povinností veřejných svazků doplniti nedostatečné prostředky soukromníků, zvláště když běží o věc tak důležitou pro obecné blaho, jako jest člověka nedůstojný stav rodin a manželů. Neboť nedostává-li se rodinám,

zvláště těm, které mají více dětí, vhodných bytů; nemůže-li si muž opatřit příležitost k práci a výdělku; není-li možno koupiti nezbytných věcí denní potřeby leda jenom za předražené ceny; jsou-li i matky - na velikou škodu domácnosti - nevyhnutelně nuceny vydělávati mzdu vlastní prací; nedostává-li se matkám při obvyklých nebo dokonce i při mimořádných obtížích mateřství přiměřené potravy, léků, pomoci zkušeného lékaře a pod.; pak každému je jasno, že manželé malomyslně ztrácejí všechnu naději a že život v rodině a zachovávaní příkázání Božích jsou spojeny s velikými obtížemi. Mimo to může vzejítí velké nebezpečí pro blaho veřejné a veřejnou bezpečnost, ba i pro život státu, upadnou-li takoví lidé až tak v zoufalství, že - poněvadž již nemají obavy, že by mohli ještě něco ztratiti - osmělují se doufati, že jen získají, a snad mnoho získají, provedou-li rozvrácení státu a všeho řádu.

...i zákonodárstvím a při veřejných výdajích

127. Proto ti, jimž je svěřena péče o stát a o obecné blaho, nesmějí zanedbávati takových potřeb manželů a rodin, jinak způsobí těžkou škodu státu a obecnému blahu. Proto při zákonodárství a při stanovení veřejných výdajů ať se tak starají o nuzné rodiny, že péči o ně zařazují mezi hlavní úkoly své moci.

Je nezdravé, podporují-li se nemanželské matky vydatněji než manželské

128. V této otázce se zármutkem pozorujeme, že se nezřídka správný řád převrací, a že bez těžkostí a ochotně se poskytuje vydatná pomoc nemanželské matce a dítěti

(kterým se arci musí též pomáhati, již i proto, aby se předešlo ještě větším zlům), že však matce manželské se taková pomoc buď odpírá nebo poskytuje jen ve skrovné míře a s velikou neochotou.

7. STÁT AŽ PEČUJE TAKÉ O DUCHOVNÍ HODNOTY MANŽELSTVÍ

Ať zákony chrání také duchovní statky

129. Má však, ctihodní bratří, státní moc veliký zájem nejenom na tom, aby bylo dobře upraveno manželství a rodina po stránce pozemských statků, nýbrž také po stránce hodnot duchovních; jest zapotřebí, aby se vydávaly a svědomitě prováděly spravedlivé zákony, chránící čistou věrnost manželů a vzájemnou pomoc, kterou si mají poskytovat. Neboť podle svědectví dějin je těžkým nebezpečím pro blaho státu a pro časně štěstí občanů, když se otfásá základem, o který se toto blaho opírá, totiž správným řádem mravním, a kde se hříchem občanů zaspává zdroj, z něhož pramení stát, totiž manželství a rodina.

Spolupráce státu s Církví v manželských záležitostech je nutností

130. Na to však, aby se zachovával mravní řád, nestačí ani zevnější síly státu ani tresty ani líčiti lidem krásy a nutnost ctností, nýbrž musí k tomu přistoupení autorita náboženství, která by mysl osvěcovala pravdou, byla vůdcem vůle a posilovala křehkost lidskou pomáhající milostí Boží. Takovou autoritou jest jediné Církev Kristem Pánem zřízená. Proto co nejdůtklivěji vybízíme všechny, kdo mají nejvyšší moc ve státě, aby uzavřeli a

stále upevňovali mír a přátelství s touto Církví Kristovou, aby spojením usilovné práce obojí moci byly odvráceny ohromné škody, které nad Církví, ale též i nad samým státem se hrozivě vznášejí, když se teď valí do manželství a do rodin bezuzdné svobody.

131. Neboť občanské zákony mohou velmi účinně podporovati Církev v této její velmi důležité povinnosti, dbají-li při vydání svých předpisů toho, co je stanoveno Božím a církevním zákonem, a stihají-li tresty ty, kteří se provinili. Neboť někteří lidé si myslí, že také podle zákona mravního je jim dovoleno to, co státní zákony připouštějí nebo aspoň netrestají; někteří zase i proti hlasu svého svědomí se dopouštějí takového jednání, poněvadž ani Boha se nebojí, a ani od lidských zákonů, jak vidí, nemají se čeho strachovati; a tak nezřídka i sami sobě i mnohým jiným připravují zkázu.

Spoluprací nevzejde státu újma na svrchovanosti nebo na právech

132. Z tohoto spojení s Církví nevzejde nějaké nebezpečí pro státní práva a neodvislost, ani nějaké jich zeslabení; jakékoli takové podezření a strach jsou zcela neodůvodněny. To ukázal zřetelně již Lev XIII.: "Není však pochybnosti, že bylo vůlí zakladatele Církve Ježíše Krista, aby posvátná moc byla odlišná od moci státní a aby každá z nich mohla vyřizovati své úkoly svobodně a bez překážky; s tím však dodatkem, který je; pro ně výhodný a který jest i v zájmu všech lidí, aby byla mezi nimi shoda a svornost... Bude-li mezi svatou mocí Církve a mocí státní přátelská dohoda, nutně budou z toho míti obě prospěch. Vzroste vážnost státu, a pod vedením náboženství bude jeho rozhodování a správa vždy jen

spravedlivá; Církvi však přibude záštity a ochrany, která jest ziskem pro obecné blaho věřících." (*Lev XIII., enc. Arcanum, 10. února 1880.*)

Příklad Itálie

133. Uvedme vzácný příklad z nejnovější doby. Zcela podle správného řádu a podle zákona Kristova ve slavnostní úmluvě, šťastně uzavřené mezi svatou Stolicí a královstvím italským, také v otázce manželství byla stanovena jakási pokojná dohoda a přátelská spolupráce, jak se slušelo na slavné dějiny národa italského a na staré jeho posvátné tradice. Nuže, v Lateránské smlouvě jest ustanovení: "Italský stát, chtěje vrátiti manželství, které jest základem rodiny, tu důstojnost, která by byla přiměřená tradicím národa, přiznává občanské účinky svátosti manželství, které se řídí kanonickým právem;" (*Concord, art. 31, Acta Apost. Sedis 21 (1929), 200.*) k této základní zásadě jsou pak připojeny další odstavce smlouvy.

Taková spolupráce možná i jinde

134. V naší době sice, bohužel, velmi často se hlásá naprostá odluka státní moci od Církve, ba od jakéhokoli náboženství. Ale italský případ může býti pro všechny příkladem a důkazem, že i teď mohou obě nejvyšší moci ve vzájemné svornosti a přátelské dohodě se spojití a sjednotití ke společnému prospěchu obou, bez jakékoli škody pro práva a svrchovanost obou z nich; a že obě moci společně mohou pečovatí o manželství, čímž se odvracejí zhoubná nebezpečí, ba zkáza již hrozící křesťanským manželstvím.

ZÁVĚR

VÝZVA K BISKUPŮM

Horlivě šířte učení této encykliky

135. Je naším přáním, abyste, ctihodní bratří, všechno to, o čem jsme s vámi uvažovali, vedeni pastýřskou starostlivostí, *hojně šířili a vysvětlovali* podle zásad křesťanské opatrnosti, mezi všemi milovanými syny, vaší péči svěřenými, a mezi všemi, kdo patří k velké rodině Kristově. *At' všichni plně poznají zdravé učení o manželství a at' se pečlivě mají na pozoru před nebezpečími*, nalíčenými od hlasatelů bludů a zvláště at' "odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně jsou živi na tomto světě, očekávající blahou nadějí a slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista". (*K Tit. 2, 12-13.*)

MODLITBA

136. At' tedy ráčí způsobiti všemohoucí Otec, "po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi", (*K Efes, 3, 15.*) jenž slabé posiluje a bázlivým dodává odvahy; at' ráčí způsobiti Kristus Pán a Vykupitel, "zakladatel a dokonavatel ctihodných svátostí", (*Koncil trident., zased. 24.*) jenž chtěl a způsobil, aby manželství bylo tajemným obrazem jeho nevýslovného spojení s Církví; at' ráčí způsobiti Duch svatý, Bůh Láska, světlo srdcí a síla duší, aby to, co jsme vyložili V tomto svém okružním listu o posvátné svátosti stavu manželského, o podivuhodném Božím zákonu a vůli v otázce manželství, o bludech a nebezpečích, jež hrozivě vyvstávají, o lécích, jak by jim bylo možno čeliti, aby to všichni rozumem pochopili,

ochotně vůlí přijali, a pomocí milosti Boží uvedli v život, aby odtud znova rozkvetla a rozmohla se v křesťanských manželstvích Bohu zasvěcená plodnost, neposkvřená věrnost, neochvějná pevnost, veškerá hloubka svátosti a plnost milosti.

POŽEHNÁNÍ

137. A aby to ráčil vedle dobrotivosti a všemohoucnosti způsobiti a uděliti Bůh, původce všech milostí, od něhož je všechno "chtění i konání", (*K Filip. 2, 13.*) když vroucí své prosby pokorně skládáme u trůnu jeho milosti, jako záruku bohatého požehnání téhož Všemohoucího Boha vám, ctihodní bratří, a kněžstvu a lidu vaším neustávajícím starostem a vaší bdělosti svěřenému, v nesmírné lásce udělujeme své apoštolské požehnání.

Dáno v Římě, u sv. Petra, dne 31. prosince 1930, v devátém roce našeho pontifikátu.

PIUS XI.